

Уміть, гитайте, І гужоту науґайтесь, І свого не цурайтесь. /Т.Шевченко/

ДАНО

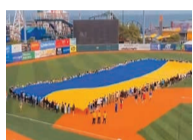
№ 34-38
(1146-1150)
Вересень-
жовтень
2023 року

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА

Видається
з грудня
1993 року

• Благодійна Організація «Stay Safe Ukraine» спільно з партнерами з Великої Британії «Reusing IT» та компанією доставки «Нова Пошта» до інтернатів, будинків культури, дитячих творчих об'єднань, класів та шелтерів доставили 116 комп'ютерів, призначених для дітей та людей, які не мають можливості користуватись сучасною технікою.

• У Нью-Йорку відбувся бейсбольний матч на підтримку України, де майже 250 відвідувачів заходу розгорнули український Прапор.

• 10-річний Марк зі Швейцарії придумав кулінарні марафони, завдяки яким разом із друзями зібрав 117 000 гривень для українських військових! Його мама – українка, тому хлопчик не міг лишатися осторонь, коли почалося вторгнення. Марк готує з 5 років і вирішив, що саме цим може допомогти Україні. Влаштував разом із друзями кулінарний марафон «Незламні вареники», на якому діти ділилися рецептами вареників і назбирали на дрон! Тепер хлопчик готує новий кулінарний марафон, щоб долучитися до нього, потрібно зробити донат на допомогу військовим.

«Хоч іскру кожен. Іскру – кожен. Всі разом – буде Україна»

Наталка НІКУЛІНА

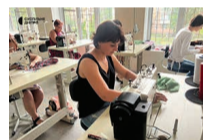
• Анатолій Клевенець з Дніпропетровщини виготовляє у себе вдома м'ясні сніки, паштети, ковбаси, тушкованку та сало. Все це відправляє бійцям Збройних Сил України, з початку повномасштабного вторгнення – понад 7 тисяч банок тушкованки. Каже: на фронті такі перекуси для військових найзручніші.

• Рулон тканини (300 м) придбала моя Ніка. Син привіз із фабрики! Безкоштовно! Ми просто хотіли зрізати її довге волосся, а потім вирішили зробити добру справу.

Двоє однолітків Ніки, Вова і Рома Масалітіни збирали гроші на футбольний м'яч, а передали ці 500 гривень нам на основу сітки для кикімори.

Допоки дорослі включають режим схованого равлика – діють діти! Можемо бути впевнені в нашому майбутньому. Шановні дорослі, приєднуйтеся до волонтерського руху нашої Криничанської громади! Допомагайте нам плести маскувальні сітки, кикімори. Про це написала волонтерка Валентина Ісканіна на своїй фейсбук-сторінці (@Valentina Iskanina).

• Центр допомоги ВПО у Кривому Розі організував для переселенців безкоштовні курси шиття. Шити тут можна для себе, а можна й здобути професію, оскільки центр співпрацює з майстернями, куди далі направлятиме бажаючих працевлаштуватись. Проходячи такі курси, переселенці можуть проживати в центрі, користуватись послугами психолога та дитячої кімнати.

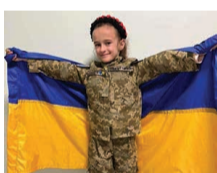

• У Дніпрі у Мистецькому провулку в центрі міста в рамках артпроєкту «ПРС» щотижня збирають кошти для допомоги бійцям-музикантам та сім'ям загиблих військових-музикантів.

16 червня із класичними джазовими композиціями виступив колектив «Jazz Standards Quartet».

• Павлоград. Лінія фронту... Восьмирічний Андрійко щодня виходить зустрічати машини з боку Донеччини. Він чекає на свого батька з фронту. Їм нас ніколи не здолати! У нас зростає нове, сучасне покоління Героїв!

• І знову про Іринку. У свої 7 років вона вже купила кілька автівок та тепловізорів для військових. І за волонтерство має нагороди від Міноборони.

Ірина Васильєва з Рівного на війні ще торік втратила тата. Дівчинка вирішила допомагати його побратимам. Вона виготовляє прикраси, продає їх, а гроші віддає на потреби армії. Натомість військовослужбовці, побратими її батька, здійснили мрію маленької волонтерки – подарували дівчинці військову форму, як у її тата!

• Львівські цигани, які їздять містами/селоми та співають патріотичних пісень. Відео з їхніми виступами набирають сотні тисяч переглядів для ЗСУ.

• П'ятикласник Давид Кібукевич влаштовує концерти на вулицях Кропивницького. Так збирає гроші на прилад нічного бачення для свого тренера з таеквондо, який нині на фронті.

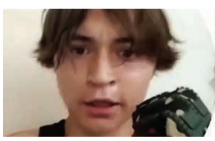

• Зірка Тернополя і соцмереж – 14-річний циган Володька піднімає настрій українцям, співає патріотичні пісні простонеба.

• У Дніпрі біля парку Шевченка 82-річна пані Валентина із Бахмута продає кольорові килимки.

Будинок бабусі зруйновано, повертатися нікуди, але вона не здається – намагається жити і навіть заробляти гроші.

Небайдужі дніпряни обов'язково щось у неї купують. А із Німеччини та Данії переказують їй гроші.

• «Усе, це смерть, пацани! Прощайте! Слава Україні!».

Із вересня минулого року окупаційна влада переслідувала підлітків Тіграна Оганнісяна, Микиту Ханганова та їхні сім'ї. Тіграна, зокрема, викрадали з дому, піддавали знущанням і катуванням. За даними організації, за кілька днів до вбивства додому до Тіграна приїхав російський слідчий із озброєним конвоєм, проте Тігран разом із Микитою втекли і переховувалися.

Тігран Оганнісян і Микита Ханганов 24 червня були вбиті росіянами. Обидва – 2006 року народження. Хлопці вступили в бій з окупантами 25 травня. Як відомо, вони знищили військового рф та колаборанта-поліцейського.

• Художниця з Бердянська Катерина Шальнева присвятила малюнок 16-річному Тіграну Оганнісяну, якого вбили російські окупанти. Герою Слава!

• Цьогоріч 1 жовтня одночасно святкуємо і День захисників і захисниць України, і День працівників освіти. Тож освітяни Дніпровської академії неперервної освіти, замість традиційного (у мирні часи) святкування, вже другий рік поспіль, аби висловити свою підтримку і вдячність за наше мирне майбутнє, роблять подарунки Силам оборони.

29 вересня Профспілковий комітет Академія неперервної освіти від імені працівників закладу подарував захисникам необхідні ліки. Навзаєм наші Герої подарували Прапор зі своїми підписами та грамоту голові профспілки ДАНО Юрію Могилі зі словами вдячності за безкорисливу підтримку захисників та за готовність прийти на допомогу.

Цей захід – прояв безмежної шани та глибокої поваги до наших військовослужбовців. **Разом до Перемоги!**

Молодіжна рада при ОВА

Уперше – в новому складі члени Молодіжної ради при ОВА зустрілися у змішаному форматі: більшість офлайн, деякі ж приєдналися по відеозв'язку.

«Молодь – це рушійна сила. Ваша ініціатива та проєкти дуже важливі. Будемо втілювати їх спільно та разом наближати Перемогу! Ви – той кадровий потенціал, який буде відбуду-

увати нашу країну», – наголосила заступник начальника Дніпропетровської ОВА Ірина Грицай.

На зустріч зібралася молодь з усіх куточків області. З учасників сформували склади комісій. А ще – обрали секретаря та голову.

«Моє завдання – координувати президію таким чином, щоб робота Ради була ефективною, якісною та задовольняла потреби молоді Дніпропетровщини», – розповів голова правління Молодіжної ради при ОВА Дмитро Твердохліб.

Рада збиратиме потреби у своїх громадах. Далі – формуватиме та висуватиме пропозиції до влади. Корегуватиме плани і програми, аби взаємодія з молоддю була плідною. Актив області долучатиметься до нових проєктів та ініціатив.

Всеукраїнський конкурс-захист наукових робіт

На Дніпропетровщині відбулась церемонія нагородження переможців та призерів конкурсу-захисту наукових робіт. Відзначили 30 вихованців обласного відділення Малої академії наук тих, хто проявив себе у фінальному національному етапі: 17 призерів і 13 учасників.

«Був радий вручити розумникам і розумницям заслужені відзнаки. А вони натомість передали щемливий презент – Прапор зі своїми підписами. Попросили доставити на передову нашим оборонцям. Аби підтримати та подякувати. Обов'язково виконаю прохання», –

зазначив начальник Дніпропетровської ОВА Сергій Лисак.

Відзначили учнів-МАНівців.

Першкурсниця медичного університету Вікторія займається в Малій академії наук вже три роки. За цей час написала дві наукові роботи. З однією минулого року зайняла друге місце на обласному етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту робіт. З іншою цьогоріч здобула «срібло» у фіналі.

«Я досліджувала збудники блефариту. Це запальне ураження країв повік. Найперше, вивчала чутливість хвороби до антибіотиків.

Знаходила, якими саме препаратами буде найефективніше лікувати цю недугу», – розповіла Вікторія.

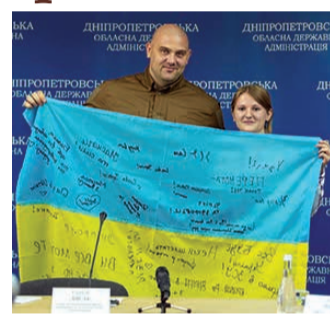
Вона додала, що збирається займатися наукою й надалі. Розвивати її в Україні до світового рівня. А майбутній фах планує пов'язати з нейрохірургією або ендокринологією.

11-класник Олексій в професії мріє рухатися в сторону менеджменту, управління великими компаніями. Науковий доробок юнака – з економіки. Одна робота присвячена змінам в податковій системі, друга – бізнес-план. З ним і переміг.

«Цей проєкт про очищення води. Цим стартапом я жив, вкладав увесь свій час. Він полягає в тому, як з мінімальними інвестиціями забезпечити людей чистою питною водою. Зокрема, на окупованих територіях, в зоні активних бойових дій. Ми розробили спеціальну пляшку з подвійним фільтром – вугільним та мембранним», – пояснив хлопець.

Олексій наголосив, що пристрій дозволяє очищувати воду з річок, озер і навіть болот.

У національному рейтингу Дніпропетровське відділення МАН залишається лідером вже п'ять років.

Підручники для 5-6 класів

Майже 406 тисяч нових підручників отримали школи та ліцеї області.

«Навчальний рік стартував. Діти здобувають знання. Залежно від безпекової ситуації і наявних укриттів – очно, у змішаному форматі або онлайн. Продовжується реформа освіти. Зокрема, учні, які стали першопрохідцями Нової української школи, нині вже пішли до шостого класу. Їх держава забезпечила новими підручниками», – сказала директорка департаменту освіти і науки Дніпропетровської ОВА Ольга Лозова.

Вона додала, що цьогоріч навчальну літературу для шестикласників оновили повністю. Вони отримали книжки з літератури, української та іноземної мов, історії, математики, природознавства, технологій. Загалом понад 365 тисяч примірників.

Для 5 класу Дніпропетровщина отримала понад 41 тисячу книжок з української мови.

Електронні версії підручників можна завантажити із безкоштовних онлайн-ресурсів за посиланням: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/>.

Гаджети для школярів Нікопольського району

Дніпропетровська область отримала понад 1,5 тисячі нових ноутбуків від Фондації першої леді Олени Зеленської. Гаджети допомогатимуть дітям в онлайн-навчанні.

«Нікопольський район потерпає від постійних ворожих обстрілів. Й через безпекову ситуацію школярі змушені здобувати знання онлайн. Ноутбуки допоможуть їм під час дистанційки. Попри війну наші діти повинні вчитися. Маємо дбати про їхню безпеку й розвиток», – наголосив начальник Дніпропетровської ОВА Сергій Лисак.

Комп'ютери для учнів 5-11 класів з багатодітних або малозабезпечених родин, переселенців, оселі яких пошкоджені або зруйновані і тих, чий батьки захищають країну.

Директор однієї із Нікопольських гімназій пані Олена додала, що техніки багато не буває.

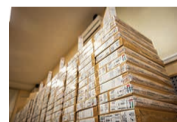
Директор однієї із Нікопольських гімназій пані Олена додала, що техніки багато не буває.

Отримані дев'яси розподілять між тими учнями, які їх дійсно потребують.

«Освітня сумлінно готувалися до навчального року. У місті провели велику роботу. Зокрема й з облаштування шкільних укриттів. Там безпечно, вони естетично оформлені, з інтернетом. Якщо лунає повітряна тривога, педагоги проводять там онлайн-уроки. Діти ж приєднуються до занять з дому», – сказала пані Олена.

Загалом у минулому навчальному році регіон отримав понад 14 тисяч гаджетів: планшетів, хромбуків і ноутбуків. Усе завдяки підтримці міжнародних партнерів.

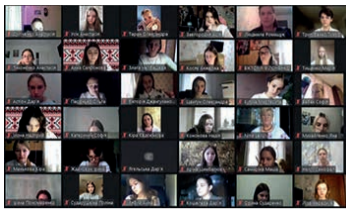

XXIII Всеукраїнський радіодиктант національної єдності

27 жовтня відбувся Національний диктант єдності, який об'єднує людей різного віку та професій, сприяючи поширенню мовних знань і відзначаючи важливість української мови для національної ідентичності.

Фахівці Дніпровської академії неперервної освіти, віддані розвитку освіти в Україні та підтримці української мови, долучилися до Всеукраїнського диктанту національної єдності, написання якого для нас не лише прагнення розвитку української мови, але й підтримка та популяризація освіти в Україні, зокрема за допомогою рідної мови. Наш заклад освіти продовжує бути важливою ланкою в укріпленні мовного обличчя нашої країни та сприяє її духовному й культурному зростанню.

Радіодиктант – це не лише випробування з орфографії та граматики, але й символічна подія, яка нагадує про важливість збереження та розвитку рідної мови.

Зазвичай диктант єдності читають відомі представники суспільства та культури (цього року текст написала поетеса Катерина Калитко, а прочитав – актор, виконавець ролі Івана Довбуша у популярному однойменному фільмі Олексій Гнатковський). Участь відомих особистостей свідчить про важливість та підтримку цього заходу в Україні, яка прагне берегти та зміцнювати свою мовну ідентичність.

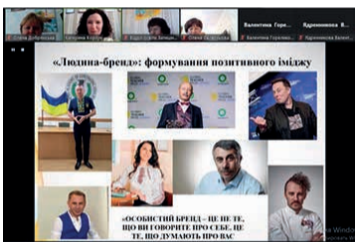

Чому потрібно формувати позитивний імідж вчителю? Як розкрити власний потенціал у професії? Як побудувати траєкторію професійного розвитку педагога? Відповіді на ці та інші запитання були розкриті під час проведення майстер-класу

«Індивідуальний освітній маршрут. Сходи до професіоналізму»

(опис досвіду власної траєкторії професійного розвитку

та пошук відповідей на запитання, як стати успішним педагогом і розкрити свій особистий потенціал у професії)

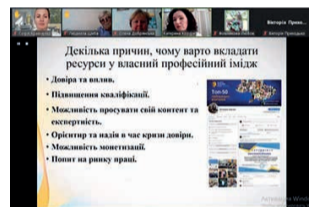
Майстер-клас, організований Дніпровською академією неперервної освіти для педагогів і керівників закладів освіти, співробітників центрів професійного розвитку педагогічних працівників і органів управління освітою Дніпропетровщини, провела 11 жовтня Катерина Корзун, учитель української мови та літератури, учитель вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист, директор Олексіївського ліцею Покровської сільської ради.

Майстер-клас, організований Дніпровською академією неперервної освіти для педагогів і керівників закладів освіти, співробітників центрів професійного розвитку педагогічних працівників і органів управління освітою Дніпропетровщини, провела 11 жовтня Катерина Корзун, учитель української мови та літератури, учитель вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист, директор Олексіївського ліцею Покровської сільської ради.

Якісна освіта – це коли є мотивований вчитель. Мотивований вчитель прагне до самовираження і самореалізації. Мотивований вчитель мотивує! Мотивований вчитель надихає!

З матеріалами майстер-класу можна ознайомитись за посиланням https://drive.google.com/drive/folders/1v4z6QL_bWjImaDcJDMGeWof-okq6p4a2?usp=sharing.

Олена ДОБРЯНСЬКА, директор обласного навчально-методичного центру підвищення кваліфікації педагогічних працівників Академії

Навчально-методичний центр забезпечення якості освіти Дніпровської академії неперервної освіти 13 жовтня провів вебінар

«Академічна доброчесність в освітньому процесі та науковій роботі здобувача вищої освіти»

На вебінарі, спікером якого була запрошена завідувач кафедри філософії Академії, професор, доктор філософських наук Ольга Висоцька, учасники розглянули питання дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти, а також науково-педагогічними працівниками та фактори, що вважаються порушеннями академічної доброчесності, а також можлива відповідальність за ці порушення. Обговорили такі поняття, як: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, необ'єктивне оцінювання, обман, списування, суть авторського права тощо. Ольга Євгенівна пояснила можливі види плагіату, вимоги до оформлення посилань, їх доречність, цитування як один із видів посилань, а також ті дії, що

плагіатом не є. Також освітяни розглянули питання впровадження антиплагіатної системи в ДАНО, коефіцієнти гранично допустимих норм та інші цифрові показники звіту подібності.

«...Сьогодні ми дізналися та підкреслили для себе багато нового, наприклад, види відповідальності за порушення академічної доброчесності та види робіт, що схожі, але не є плагіатом», – поділилися своїми враженнями учасники вебінару.

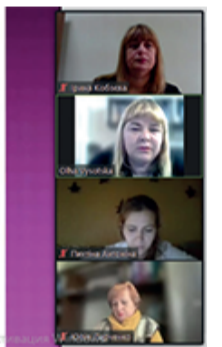
Організатори заходу побажали студентам успіхів у навчанні, дотримуватися академічної доброчесності, що створює довіру до результатів навчання і підвищує успішність у подальшій кар'єрі. Сподіваємось, що проведення таких вебінарів сприятиме формуванню доброчесного академіч-

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

- Сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень – (ст. 42 – Закону України – Про освіту», від 5 вересня 2017 р.)
- «Положення про академічну доброчесність у КЗВО «ДАНО» ДОР»:
- https://www.dano.dp.ua/images/cwattachments/12_93_5a1e1b5522ba3382bb2cc01875706986.pdf

ного середовища та розумінню всіма учасниками освітнього процесу необхідності дотримання принципів академічної доброчесності!

Ірина КОБЗЄВА, модератор заходу, директор Навчально-методичного центру забезпечення якості освіти Академії

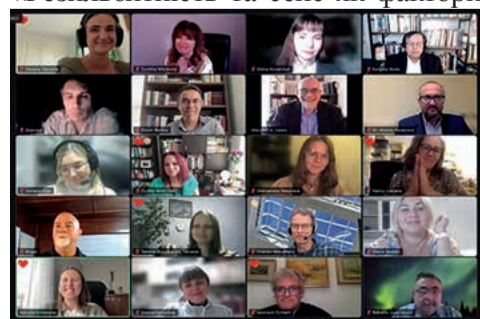
Міжнародний конгрес з логотерапії Віктора Франкла

21 жовтня відбувся 24-й Міжнародний конгрес з логотерапії Віктора Франкла, який проводив Viktor Frankl Institute of Logotherapy. Українську делегацію у складі Тетяни Бородулькіної, Олександри Несправи, Антоніни Козак, Миколи Несправи, Ольги Самари та Наталії Хмельової приймали з теплотою та підтримкою. Олена Ковальчук, завідувач кафедри психології Дніпровської академії неперервної освіти, гарант

програми 053 Психологія другого магістерського рівня, кандидат психологічних наук, доцент також була у складі української делегації.

Олена Степанівна представила на розгляд світової спільноти тему «Резильєнтність та сенс як фактори

якості професійного життя українців». Дослідження проявів резильєнтності викликало широкий резонанс, доповідь отримала позитивні відгуки: запитували про прогнозування розвитку цієї характеристики, висували пропозиції щодо спільної наукової роботи. Серед факторів якості професійного життя виокремлено феномен втоми від співчуття, що притаманний фахівцям, які допомагають іншим. «Втома від співчуття» – це стан емоційного та психологічного перенапруження, який може виникнути у результаті тривалої емоційної

напруженості, спричиненої співчуттям до когось, хто переживає складні чи болючі життєві обставини.

Секцію нашої делегації відвідало понад 50 учасників з різних країн світу. Велика подяка наставнику та координатору української секції на конгресі – Marshall Hamilton Lewis – за супровід.

Кафедра психології Академії

За інформацією Дніпровської академії неперервної освіти Дніпропетровської обласної ради

Хроніка подій

Вересень

- 6 – інструктивно-методична нарада для керівників ЗП(ПТ)О;
- 7 – засідання секції відповідальних за роботу з творчо обдарованою молоддю ЗП(ПТ)О;
- 12 – засідання секції заступників керівників з навчально-виховної роботи;
- 13 – засідання секції викладачів суспільних дисциплін ЗП(ПТ)О;
- 14 – засідання творчої групи викладачів філологічного напрямку з підготовки завдань до I етапу мовно-літературних конкурсів;
 - засідання секції викладачів фізичної культури ЗП(ПТ)О;
- 14, 26 – відкриття центрів кар'єри, круглі столи з роботодавцями, тренінги для педагогів ПТУ № 79 та КНВЦ;
- 15 – засідання секції практичних психологів і соціальних педагогів;
- 19 – засідання секції викладачів української мови і літератури;
- 20 – тренінг з розробки міждисциплінарних онлайн-квестів для педагогів;
 - засідання секції викладачів зарубіжної літератури, мистецтва;
- 20-24 – участь у практичному навчанні українсько-польського проекту «Розвивасмо коаліцію задля учнівського самоврядування в Україні»;
- 21 – онлайн-майстер-клас в НПП «Використання динамометричного ключа під час ремонту механізмів транспортних засобів»;
- 22 – засідання творчої групи викладачів математики з розробки збірника задач з професійного спрямування;
- 25-30 – тематичний тиждень історії до Дня захисників і захисниць України;
- 26 – тренінг «Креативи в підготовці до уроку. Створюємо відео з презентації»;
 - засідання секції викладачів захисту України;
 - 27 – засідання секції педагогічних працівників ресторанного сервісу та торгівлі;
 - засідання секції керівників ЗП(ПТ)О з організаційних питань проведення атестації педагогічних працівників;
 - засідання творчої групи викладачів-філологів з розробки збірника завдань до вивчення української мови за професійним спрямуванням;
 - 28 – майстер-клас щодо проведення досліджень з адаптації до навчання новоприйнятих здобувачів освіти для практичних психологів та соціальних педагогів;
 - участь у будівельно-освітньому форумі Дніпропетровщини: «Сильні разом»;
 - челендж «Подякуй педагогу»;
 - засідання секції радників учнівського самоврядування;
 - 28-29 – участь у курсі «Фінансова грамотність» в закладах освіти за проектом «Джуніор Ачівмент Україна»;
 - 29 – засідання секції викладачів інформатики та інформаційних технологій;
 - засідання навчально-методичної ради НМЦ ПТО у Дніпропетровській області.

Віктор ВАСИЛИНЕНКО,
директор НМЦ ПТО
у Дніпропетровській області

Спортивна професійно-технічна освіта Дніпропетровщини НЕЗЛАМНА

7 вересня, напередодні Дня фізичної культури і спорту України, керівників ЗП(ПТ)О, керівників фізичного виховання та ветеранів спорту відзначили подяками від навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, Всеукраїнської асоціації працівників профтехосвіти керівників ЗП(ПТ)О та Дніпропетровського обласного відділення (філії) Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України. Підбили підсумки та нагородили переможців і призерів фінальних змагань Спортивних ігор України та 67-ої обласної Спартакіади серед здобувачів ЗП(ПТ)О з 11 видів програми.

Відзначення педагогів, які формують у молоді навички здорового способу життя, сприяють позитивному ставленню до спорту, мотивують до перемог, вшанування ветеранів спорту сприяє ствердженню авторитету всієї професійної (професійно-технічної) освіти області.

Новий навчальний рік у воєнних умовах розпочинається з великою стійкістю, наполегливістю, яку проявляють керівники ЗП(ПТ)О, керівники фізичного виховання, викладачі фізичної культури у ці важкі часи, бо вони своєю працею

уособлюють велич сили українського духу, мужності й патріотизму для молоді, залучаючи до своїх лав прихильників здорового способу життя через наслідування славних традицій українського народу.

Відео 67-ої обласної Спартакіади серед здобувачів ЗП(ПТ)О до Дня Фізичної культури та спорту: <https://youtu.be/mOZrXat7UYA>.

Віктор ВАСИЛИНЕНКО,
директор НМЦ ПТО

Новий Центр професійної кар'єри

На базі ДПТНЗ «Криворізький навчально-виробничий центр» відкрито 29-й Центр професійної кар'єри «WorkHub».

У рамках заходу в очно-дистанційному форматі проведено круглий стіл та дискусію щодо взаємодії системи П(ПТ)О із соціальними партнерами (регіональний компонент) за участі представників Криворізької міської організації Всеукраїнської спілки працівників і підприємств торгівлі, громадського харчування та послуг, департаменту освіти і науки виконкому Криворізької міської ради, Тернівської та Покровської районних у місті рад, Криворізької філії Дніпропетровського обласного центру зайнятості, Бряківського фахового коледжу Державного закладу «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка», підприємств міста, закладів загальної середньої освіти м. Кривий Ріг, 15 закладів П(ПТ)О, на базі яких заплановано відкриття Центрів кар'єри у 2023-2024 н.р.

Обговорено питання нових підходів до підготовки кваліфікованих

кадрів галузей торгівлі, харчування та послуг, підняття престижності ПТО через ефективні форми та методи профорієнтаційної роботи, навчання частковим і повним кваліфікаціям за програмами сертифікаційних курсів різних категорій населення, важливість кар'єрного консультування, працевлаштування випускників закладу та організації виробничої практики, зміни професійного напрямку та кроки до подальшої співпраці із соціальними партнерами на потребу місцевої громади відповідно до попиту ринку праці для відбудови міста та України в цілому у воєнний і післявоєнний часи.

Приємним фактом є підтримка Голди Виноградської, голови «Національного галузевого партнерства у легкій промисловості України «Fashion Globus Ukraine», яка зазначила, що Центр професійної кар'єри є рушійним інструментарієм для підготовки кваліфікованих

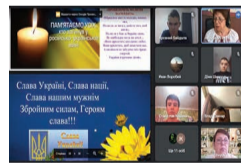
спеціалістів галузі, які вже зараз затребувані для сприяння Перемозі України.

Методисти НМЦ ПТО Дніпропетровщини провели тренінг з профорієнтаційних компетенцій «Сучасні форми та методи профорієнтаційної роботи» за модулем «Інноваційні підходи до практичного профорієнтаційного консультування населення різної вікової категорії». Учасники тренінгу отримали дієвий методологічний інструментарій для використання в роботі в рамках діяльності Центру професійної кар'єри.

Здобувачі освіти взяли участь у тренінгу «Проект успішної кар'єри», який провела практичний психолог закладу.

Олена ГРИШАЄВА,
заступник директора
НМЦ ПТО

Патріотичні онлайн-уроки історії «Слава незламним Захисникам – Героям України»

Під час тематичного тижня історії ЗП(ПТ)О, присвяченого Захисникам і Захисницям України при НМЦ ПТО ведеться «Щоденник формування історичної пам'яті здобувачів освіти закладів професійно-технічної освіти Дніпропетровщини 2014-2023р.р.», на сторінках якого: розповіді учасників російсько-української війни, віртуальні екскурсії, виставка «Кожен із нас — воїн» (<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-kozhen-iz-nas-voyin>), історичні вікторини, логос-марафони, інформаційні презентації. Здобувачі освіти демонстрували свої презентації, переглядали частини художніх, документальних фільмів про доблесних Запорозьких козаків та їх нащадків – Захисників України, декламували авторські вірші, розповідали про рідних, які сьогодні захищають нашу землю.

НМЦ ПТО у Дніпропетровській області

Коаліція для учнівського самоврядування

Завершився польсько-український проект «Розвиток коаліції для учнівського самоврядування в Україні», який реалізовувався польською Фондацією Civis Polonus у партнерстві з Центром освітніх ініціатив зі Львова та Громадською організацією «Унікальна країна» зі Жмеринки.

У межах проекту відбувся запуск онлайн-платформи з практичними порадами та успішними практиками щодо роботи учнівського самоврядування для здобувачів освіти та освітян, розроблено та впроваджено сертифікований електронний навчальний курс для педагогів, презентовано Хартію демократичного учнівського самоврядування, вебсторінку з освітніми ресурсами.

Курс з учнівського самоврядування: <https://www.schools-for-democracy.org/student-self-government/kurs-z-uchnivskoho-samovriaduvannia>.

Ірина ЄМЕЦЬ, методистка НМЦ ПТО

Мета даної роботи – показати зв'язок між процесом організації рефлексії та результатами освітнього процесу на уроках англійської мови. Дана стаття розглядає рефлексію як основний інструмент мотивації здобувачів освіти, а також як необхідний компонент професійного розвитку вчителя. У статті приділено увагу різним підходам до визначення поняття рефлексії, наведено приклади різних методичних прийомів організації та форм проведення даного виду діяльності та її роль у процесі навчання іноземній мові, проаналізовано методичну технологію «мовного портфоліо». Стаття може бути корисною для вчителів-предметників, які цікавляться методикою самооцінки якості уроку англійської мови, студентів ВНЗ, методистів, які навчають інструментам аналізу елементів освітнього процесу.

Вплив професійної рефлексії сучасного вчителя на якість викладання іноземної мови

В епоху потужних глобалізаційних процесів серед якостей, необхідних людині для успішної професійної діяльності можна виділити гнучкість і критичність мислення, комунікабельність та здатність приймати рішення у неординарних ситуаціях. Реалізація Концепції Нової української школи зміщує акценти від застарілої моделі рецептивно-репродуктивного засвоєння знань до всебічного розвитку особистості. Виклики, які стоять перед сучасним учителем, дуже серйозні. Потрібно підготувати конкурентноспроможну людину, майбутнього фахівця, який може діяти конструктивно, здатен розуміти причини своїх успіхів або невдач. Усі ці якості, зі свого боку, актуалізують роль мови як основного засобу комунікації. Це змушує сучасного вчителя іноземних мов працювати зі своїми учнями, використовуючи актуальні форми та методи роботи на кожному етапі уроку.

Проблема формування іншомовної комунікативної компетенції знаходиться у фокусі уваги лінгвістики, методики викладання іноземних мов, педагогіки та психології. У тому, наскільки добре проходить цей процес, можна пересвідчитися за допомогою такого дієвого дидактичного інструмента, як рефлексія.

У перекладі з латинської мови термін «*reflexio*» розуміється як «обернення назад, відображення». Першою рефлексією пробудженої свідомості було те, що зафіксовано ще в Біблії: люди помітили – вони голі. В різні історичні періоди сутність даного поняття дещо змінювалась. Так, у працях Аристотеля «Фізика» та «Метафізика» з'являється поняття «Нусу» (грец. *nús* – думка, розум), який спрямований на пізнання самого себе, та який, на нашу думку, можна вважати першою спробою теоретизації рефлексії. Поняття рефлексії зустрічається в роботах Рене Декарта, де воно розглядається в контексті поставленої Декартом проблеми самодостовірності мислення суб'єкта. У Джона Локка термін «Рефлексія» використовується для позначення внутрішнього досвіду (*reflexion*) в його опозиції до зовнішнього досвіду (*sensation*). У психології термін «Рефлексія» розуміється як самоаналіз, роздум над власним душевним станом, осмислення людиною власних дій, діяльність самопізнання.

У процесі навчання англійської мови здатність здобувачів освіти до рефлексії відіграє дуже важливу роль. По-перше, рефлексія дозволяє аналізувати успіхи учнів, виявляти їхні сильні та слабкі сторони і, відповідно, розуміти, на що треба звернути більшу увагу. По-друге, вона допомагає усвідомити очікуваний результат навчання, який є дуже потужним мотиваційним фактором, що спонукає вивчати іноземну мову. Отже, виникає необхідність розвитку здатності до рефлексії у дітей, які вивчають іноземну мову. Головна мета рефлексивної діяльності у процесі навчання іноземної мови – допомогти усвідомити, що дійсно відбувалося на уроці, тобто виокремити головне, обдумати і зрозуміти зміст навчального матеріалу за допомогою аналізу. Ще одним завданням рефлексії є вибудова учнями логічного ланцюжка, порівняння їхніх способів і методів з тими, які застосовуються їхніми однокласниками. Можна виділити різні види рефлексії, які можуть бути використані на різних етапах уроку. Самостійність та самоорганізованість школяра починаються зі здатності розрізняти: «це я вже знаю та вмю», «це я вже трішки знаю, але ще треба розібратися...», «я ще зовсім не знаю, треба дізнатися...». Без такої навички учень не може стати повноцінним суб'єктом свого навчання. Тому саме дії самоконтролю та самооцінки можна назвати стартовими діями в процесі засвоєння знань. Для того, щоб навчити здобувачів освіти рефлексивній діяльності, вчителю треба розвивати в них здатність самостійно виявляти причини своїх успіхів і невдач; формувати навички знаходження та визначення проблеми, а також, вирішувати її; вчити дітей визначати рівень свого прогресу на кожному етапі навчання. Важливу роль в оволодінні рефлексивними навичками відіграють такі умови та вимоги: виконання домашніх завдань (ця закономірна, зрозуміла та об'єктивна вимога сприяє усвідомленню учнями своїх навчальних дій), використання вчителем інноваційних видів контролю, таких як портфоліо, проекти, презентації (воно унаочнюють успішність учня, допомагають йому краще орієнтуватися у власних результатах). Наявність у здобувача освіти мотивації до навчання прямо пов'язана з рівнем розвиненості у нього особистісної рефлексії. Тобто, без усвідомлення

та осмислення власних дій, учень не може бути повністю інтегрованим у процес навчання. Особистісна рефлексія, яка спрямована на навчальну діяльність, відображає всі сфери людської сутності: фізичну (встиг або ні), психологічну (розуміння психологічного комфорту або дискомфорту), інтелектуальну (що я зрозумів, дізнався та чого ще не знаю) і духовну (я став краще або гірше). Таким чином, рефлексія може виступати формою теоретичної діяльності та способом розуміння мети, змісту і прийомів власної діяльності; відображати внутрішній стан учня; бути засобом самопізнання.

Існує безліч прийомів рефлексивної діяльності. Їх вибір залежить від конкретної мети такої діяльності. Розглядаючи роль і місце рефлексії у процесі навчання іноземної мови, можна виділити три її види:

1. рефлексія настрою та емоційного стану;
2. рефлексія діяльності;
3. рефлексія змісту навчального матеріалу.

Перший тип рефлексії доцільно використовувати на початку та в кінці уроку з метою виявити емоційний стан учнів, відслідкувати, як змінюється їхній настрій на уроці. Наведемо декілька прикладів організації даного виду рефлексії.

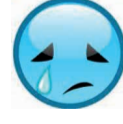
1. Прийом «Три обличчя». Учні отримують картки із зображенням трьох смайликів: веселого, нейтрального та сумного. Їм пропонується вибрати і показати картку, яка відображає їх настрій у даний момент: *How do you feel before the lesson? Choose and show the picture.*

I am happy.

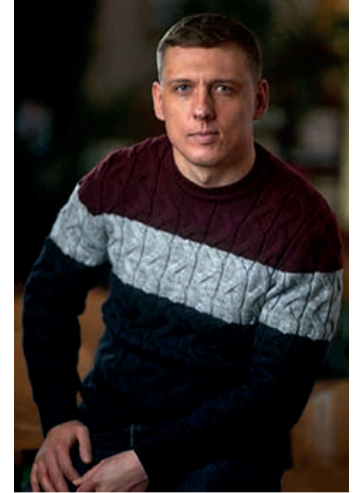

I am not very happy but am not sad.

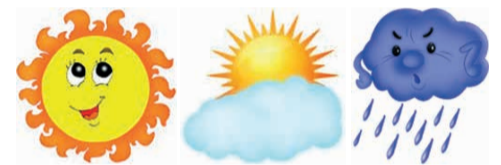

I feel sadness.

2. Прийом «Наклей настроїв». Дуже добре працює з молодшими школярами, особливо під час або після вивчення теми *Weather*. Дітям пропонується завершити речення: *My mood is ... sunny/cloudy/partly cloudy/rainy* і т. д. Для більшої ефективності можна супроводжувати дану діяльність відповідними картинками, які діти

кріплять у підготовленому для цього місці на дошці.

3. У середній та старшій ланці можна запропонувати учням наступні опори, які знаходимуться у них на партах:

What emotions do you feel?

I feel ...

Positive emotions	Negative emotions
Happiness	Irritation
Joy	Sadness
Success	Boredom
Admiration	Anxiety
Proud	Fear
Surprise	

Why?

Because I...

was not bored, worked hard, didn't relax, answered properly, was active, was emotional, fulfilled the task, received a good mark etc.

<i>What emotions do you feel? Why?</i>	
Positive emotions	Negative feelings
I feel ...	
Satisfaction	Dissatisfaction
Happiness	Sadness
Success	Irritation
Admiration	Boredom
Enjoyment	Anxiety
Joy	Disappointment
Frustration	Disappointment
Surprise	Frustration
Because I ...	
<i>was not bored</i>	<i>didn't relax</i>
<i>worked hard</i>	<i>was lazy</i>
<i>answered properly</i>	<i>was inactive</i>
<i>was active</i>	<i>was inconsiderate</i>
<i>was emotional</i>	<i>was distracted</i>
<i>fulfilled the task</i>	<i>didn't understand</i>
<i>get a good mark</i>	<i>can't remember</i>

Окрім переліченого, для проведення рефлексії настрою та емоційного стану можна використовувати презентації, музику, відео – їх використання з метою рефлексії напряму залежить від креативності та педагогічної майстерності вчителя.

Далі – на стор. 6

Продовження. Початок на стор. 5

Другий тип рефлексії дає можливість розуміння способів та прийомів роботи з навчальним матеріалом. Така рефлексія може застосовуватись вчителем на різних етапах уроку для самооцінювання учнями своєї активності на кожному етапі заняття. Серед найпоширеніших прийомів даного виду рефлексії можна виділити:

«Східці успіху». При даному прийомі вчитель (або учні самостійно) виділяє основні етапи уроку/роботи над проблемою у вигляді сходинок, що ведуть до успіху. А в кінці уроку учням пропонується оцінити свою роботу на кожному етапі. Етапи роботи можна схематично зобразити у вигляді драбини, а можна роздати учням шаблон драбини, на якому вони самостійно підпишуть кожен сходинку і потім оцінять свою роботу словами (що вийшло добре, а що не надто вдало).

Приєм «Світлофор». У цьому

випадку учням роздаються стікери червоного, жовтого та зеленого кольорів. Кожен колір відповідає рівню опанування навчальним матеріалом: червоний – багато незрозумілого (a lot of unclear things); жовтий – є незрозумілі моменти (I need clarify something), зелений – все зрозуміло (I got it!).

It was easy, I'm pleased

I need to revise, I'm confused

I didn't understand, I'm sad

Приєм «Я щойно зробив». На одному з етапів уроку вчитель пропонує учням проаналізувати свою роботу та обмінятися з однокласником/однокласницею своєю думкою про те, що вони дізналися або чого навчилися впродовж виконання вправи або завдання. Наприклад, *Say what you have just done and what you learnt/must memorize тощо.* – *I have just finished the exercise and now I understand that Present Passive is formed...*

Приєм «Три М+Д». Учителю просить учнів назвати три найуспішніші моменти за урок та одну дію (дієслово), яка може покращити їхню роботу на наступному уроці.

Приєм «Рефлексивна мішень» дозволяє оцінити роботу на уроці, включно з роботою вчителя. Учням роздаються шаблони мішені, поділеної на сектори, у кожному секторі записано ймовірний результат роботи, вчитель називає етапи або види роботи, а учень залишає відмітку на відповідному секторі.

Третій тип рефлексії використовується, щоб виявити, як учні усвідомили зміст навчального матеріалу. Наприкінці кожного уроку важливо підбивати підсумки, залучаючи здобувачів освіти до самоаналізу, впродовж якого вони говорять, чого вони навчилися, які навички отримали, які знання проявили. В практиці викладання англійської мови вважаю за доцільне використовувати наступні прийоми для реалізації даного типу рефлексії:

«Незакінчене речення». *I think the lesson was useful for me because... I believe I succeeded in... і т. п.* Учні можуть як самостійно завершити речення, так і вибрати із запропонованих варіантів:

Now I know how to... I can...

... speak about...

... explain the problem of...

... say my opinion on...

... understand the information...

... give arguments...

... find necessary information...

... express my attitude to...

During today's lesson I have

got acquainted...

found out...

learnt...

remembered...

Складнішими формами третього типу рефлексії є «Сенкан» («Синквейн») а також вправа, запропонована британським психологом Едвардом де Боно, яку часто називають «Плюс-мінус-цікаво».

«Сенкан» розвиває здатність резюмувати інформацію, висловлювати думку в кількох найважливіших словах, містких і коротких виразах. Сутність проведення «сенкану» полягає у п'яти діях:

Перша – назва теми уроку, зазвичай у формі іменника, наприклад: «Computer networking».

Друга – опис теми двома словами (зазвичай прикметниками), наприклад: *wireless, wired*.

Третя – опис дій в рамках даної теми трьома словами або виразами, наприклад: *to exchange data, to establish connection between people, to create data bases*.

Четверта – фраза з чотирьох слів, яка показує ставлення до теми, наприклад: *Computers allow to share resources*.

П'ята – один вираз або одне слово-синонім до першого, яке повторює сутність теми на емоційно-загальному рівні. Наприклад: *Nowadays necessity*.

Така вправа може бути проведена у якості рефлексії змісту навчального матеріалу у старших класах при вивченні теми «Комп'ютерні технології».

На виконання варіанту з «Плюс-мінус-цікаво» можна запропонувати учням заповнити таблицю, поділену на три колонки:

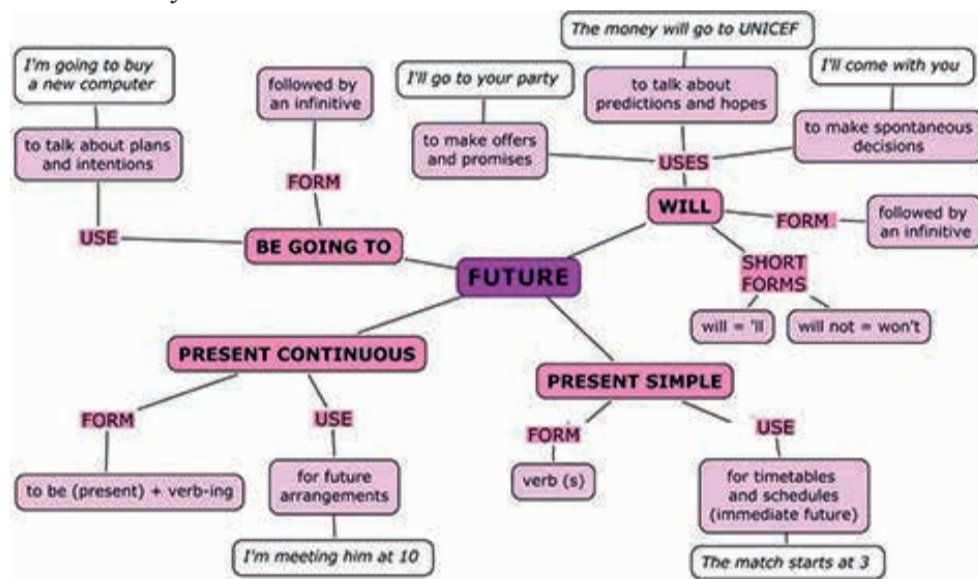
«Плюс» (+) – сюди учні записують те, що було позитивного на уроці, усе що сподобалося та викликало позитивні емоції;

«Мінус» (-) – усе що викликало негативні почуття, що було незрозумілим, нудним;

«?» – сюди учні записують різноманітні факти і думки, які були цікавими, про що хотілося б дізнатися додатково.

+	-	?
Позитивне в (на) уроці	Негативне в (на) уроці	Цікаве

Приєм «кластер». Кластер (англ. cluster – пучок, гроно) – графічний прийом систематизації матеріалу. Думки не нагромаджуються, а розташовуються в певному порядку. Технологія складання: ключове слово – запис слів навколо основного слова. Вони обводяться і з'єднуються з основним словом. Кожне нове слово утворює собою нове ядро, яке викликає подальші асоціації. Таким чином, створюються асоціативні ланцюжки. Взаємопов'язані поняття з'єднуються лініями. Цей прийом інтелектуальної рефлексії зручно використовувати на етапах актуалізації, закріплення або узагальнення знань.

Також, з учнями старшої ланки можна провести підсумкову рефлексію в кінці вивчення великого розділу підручника, наприкінці семестру або навчального року. Таку рефлексію можна провести у вигляді окремого уроку, на якому учням пропонується відповісти на запитання, наприклад: *What is my greatest success during the year? Thanks to what could I succeed? What are the things I didn't do well before but do well now? What are the difficulties I still have? How can I get through them?*

Підсумкова рефлексія відрізняється від поточної більшим обсягом рефлексійної діяльності. Зміст і прийоми підсумкової рефлексії визначає вчитель на основі освітньої програми. Ось один із прийомів підсумкової рефлексії:

«Fishbone» – «Фішбоун» («риб'яча кістка», «риб'ячий скелет») – спрощена назва методу японського вченого Каору Ісікави. Ця графічна техніка подання інформації дає змогу образно продемонструвати перебіг аналізу будь-якого явища через виокремлення проблеми, з'ясування її причин і фактів, що її підтверджують, та формулювання висновку з питання. У процесі складання «риб'ячого скелета» учні:

– навчаються працювати в групі або парах;

– візуалізують причинно-наслідкові зв'язки;

– розставляють різні чинники за їхньою значущістю;

– розвивають здатність критично мислити;

– навчаються давати оцінку явищам дійсності.

«Риб'ячий скелет» складається з 4 блоків інформації:

– голови, в якій позначається питання або проблема;

– кісточок угорі (або праворуч), де фіксуються причини та основні поняття того чи іншого явища, проблеми;

– кісточок внизу (зліва), що підтверджують наявність тих чи інших причин;

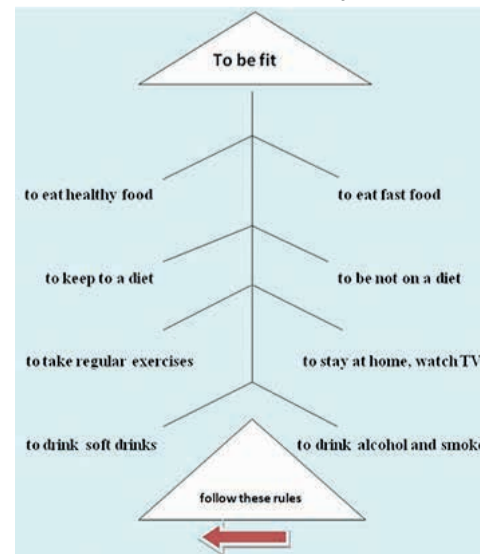
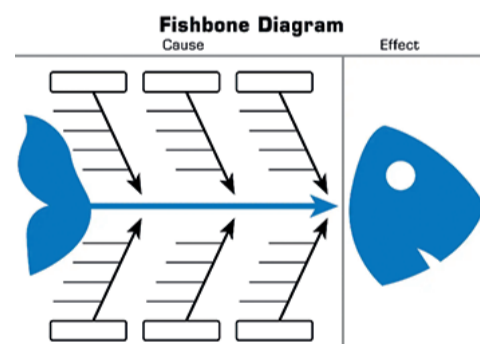
– хвоста, що містить висновки та узагальнення з питання.

Існують два типи розташування:

– горизонтальне (найточніше повторює скелет риби), його краще використовувати на уроках у молодших класах;

– вертикальне, що дає змогу розмістити на «кісточках» більший обсяг інформації (підходить для старшокласників).

Дуже важливо, щоб рішення щодо проблеми були розміщені за ступенем актуальності: що ближче до голови, то найважливіше. Складання записів на «тілі» риби

Закінчення на стор. 7

Закінчення. Початок на стор. 5 проводиться за правилом «СТЛ» (стисло, точно, лаконічно): краще використовувати лише 1-2 іменники для позначення того чи іншого пункту, що чітко відображатимуть суть явища.

Тож використання прийомів, які дають змогу провести рефлексію на уроці іноземної мови, може спонукати учнів брати на себе відповідальність за своє навчання, зробити навчання іноземної мови ефективнішим.

Також, серед всього чисельного методичного інструментарію, спрямованого на розвиток рефлексії у здобувачів освіти окремо можна виділити таку технологію, як: **мовне портфоліо** або **мовний портфель** (*language portfolio*), що являє собою інструмент самооцінки особистої роботи учнів, рефлексії їх діяльності. У найзагальнішому вигляді мовне портфоліо можна визначити як набір навчальних матеріалів, що представляють досвід діяльності учнів з оволодіння іноземною мовою. Це набір робіт учня, виконаних ним самостійно та зібраних упродовж певного періоду часу для створення більш повної та чіткої картини його прогресу в оволодінні іноземною мовою. Використання такого портфоліо (*self-assessment language portfolio*) має на меті розвиток вміння аналізувати й оцінювати власну навчальну діяльність і може стати частиною підсумкового оцінювання результатів освітньої діяльності учня. Портфоліо містить оцінки різного роду робіт (есе, тести, творчі роботи), самоаналіз і власну оцінку витрачених зусиль, що відображені в аркушах самооцінки, якими супроводжуються роботи учнів. В аркуші самооцінки учень може проаналізувати свою роботу, вказати її слабкі та сильні сторони, висловити згоду або незгоду з оцінкою вчителя. Така робота може бути зроблена як рідною мовою, так і іноземною – в залежності від рівня сформованості іншомовної компетентності учня. Звісно, робота над такими портфоліо – кропітка праця як учня, так і вчителя, який є наставником та порадиником для учня на кожному етапі роботи.

Останніми роками, в силу об'єктивних причин, під час дистанційного навчання найбільш популярною та розповсюдженою формою мовного портфоліо є **електронне мовне портфоліо** (*e-portfolio*). Створення портфоліо в електронному вигляді дозволяє учням представити свої роботи в більш повному та наочному вигляді завдяки можливості використання різних форматів, а саме: текстового, аудіо, відео, графічного. Окрім того, електронне портфоліо робить можливим більш тривале збереження результатів навчальної роботи, а також забезпечує оперативний доступ до наявних матеріалів.

Мовне портфоліо містить обов'язкову особистісну рефлексію, яка полягає у вивченні власних робіт, з розмірковуваннями над поставленими цілями, помилками та досягненнями. У самоаналізі отриманих результатів учень зауважує, що в нього виходить краще, а що є найбільш важким. Портфоліо забезпечує фіксацію особистих навчальних досягнень, сприяє розвитку мотивації, об'єктивізує процес вивчення іноземної мови. Застосування цієї технології сприяє розвитку самостійності, відповідальності, вміння аналізувати, порівнювати, коригувати, виправляти помилки, брати до уваги думку інших.

Якщо розглядати рефлексію як особистісний процес, то важливою є й саморефлексія, яку проводить над собою вчитель. Це активний суб'єктний процес, який веде до якісних змін в рівні майстерності вчителя, формування нових стратегій та методів роботи, самовдосконалення. Рефлексія вчителя дозволяє знайти слабкі місця в його роботі та зробити її певне коригування. На думку деяких авторів, кожен педагог має ставити собі деякі запитання, які допоможуть йому визначитися, в якому напрямку діяти, наприклад: Хто мої учні? Чого вони хочуть? До чого прагнуть? Хто я? Яка моя мета? Що я можу дати своїм учням? Яку методичку для цього застосувати? Що я можу зробити для виходу з власної зони комфорту та переходу на когнітивний стиль? Де знайти нові можливості для самоосвіти? Чи отримую я задоволення від своєї роботи?

Далі треба діяти. Наприклад, сформулювати мету та завдання власної педагогічної діяльності; перевірити чи збігаються вони з реальністю на ваших уроках; скласти список спеціалістів або колег, які можуть допомогти у досягненні професійних цілей тощо.

Окрім цього, існують інші форми рефлексії, які можуть сприяти професійному розвитку сучасного вчителя.

Таким чином, рефлексія спрямована на усвідомлення пройденого шляху – це утворення логічного ланцюжка, порівняння методів, які застосовуються іншими, зі своїми. Рефлексія допомагає учневі розвинути бажання та вміння навчатися впродовж життя, знаходити прогалини в своїх знаннях, контролювати та аналізувати свої дії на кожному етапі виконання роботи, оцінювати себе, свій настрій, почуття, переживання, дії та вчинки, та удосконалювати себе. Використання прийомів, що дозволяють провести рефлексію на уроці англійської мови, може спонукати учнів до взяття на себе відповідальності за навчання і, відповідно, зробити процес навчання іноземної мови ефективнішим. Також наявність рефлексивного елемента в процесі вивчення іноземної мови робить цей процес особистісно значущим. Рефлексія дозволяє здобувачам освіти отримати усвідомлене уявлення про власний актуальний рівень знань, вмінь та навичок, а також уявлення про зміст матеріалу, що вивчається. Це посилює в учнів відчуття актуальності їхньої роботи, а також може підвищити можливості встановлення конструктивного діалогу між вчителем та учнями стосовно мети й очікуваних результатів навчання. Рефлексія є таким собі «дзеркалом» процесу вивчення іноземної мови – в ньому через рефлексивну самооцінку учнів відображаються основні елементи цього процесу, що сприяє створенню умов для розвитку іншомовної компетентності здобувачів освіти.

Шкільний урок – це частина життя дитини і, водночас, це урок життя для неї. Це саме життя, сповнене проблем і радості відкриттів. Дитина вчиться осмислювати навколишню дійсність, любити

світ і людей у ньому, оцінювати свої думки і вчинки з позиції вимог сучасного суспільства, формувати відповідальність за себе, своє теперішнє і майбутнє життя.

Сучасний урок відкриває перед педагогом широку можливість допомогти дитині відчувати щастя буття на всіх його рівнях. Саме в межах уроку у школяра формується здатність бути щасливим.

Усе, що робиться на уроці з організації рефлексивної діяльності, – не самоціль, а підготовка до розвитку дуже важливих якостей сучасної особистості: самостійності, заповзятливості та конкурентоспроможності.

Однак, процес рефлексії має бути багатограним, тому що оцінка має проводитися не лише особистістю щодо самої себе, а й оточуючими людьми.

Таким чином, рефлексивна діяльність – це спільна діяльність учнів і вчителя, що дає змогу вдосконалювати навчальний процес, орієнтуючись на особистість кожного учня.

Будь-яка людина з радістю робить те, що в неї добре виходить. Але будь-яка діяльність починається з подолання труднощів. У рефлексивних людей шлях від перших труднощів до перших успіхів значно коротший.

У нашій професії немає межі досконалості. Те, що ще вчора здавалося єдиним можливим, сьогодні виглядає застарілим. З'являються нові ідеї та бажання щось змінити. І будь-який вчитель, який творчо працює, перебуває в постійному пошуку і ставить собі рефлексивні запитання:

- Що я роблю?
- З якою метою?
- Які результати моєї діяльності?
- Як я цього досяг?
- Чи можна зробити краще?
- Що я робитиму далі?

І поки це відбувається, вчитель розвивається. Щойно він починає задовольнятися досягнутим – припиняється його професійне зростання. Безумовно, рефлексія є обов'язковою умовою саморозвитку не лише учня, а й учителя.

Андрій ОГИРЯ,
вчитель англійської мови
Тернівського ліцею № 4

Сайт, присвячений творчості письменниці Еліни Заржицької – <https://zarzicka.webnode.com.ua/>

Якщо вас приваблює світ казок, фантастичних пригод, легенд, пропонуємо знайомство з творчістю цієї чарівниці художнього слова, Золотої письменниці України, членкині Національної спілки письменників України і, що нам дуже приємно, методиста Дніпропетровської академії неперервної освіти.

Сайт, створений фахівцями Дніпропетровська обласна бібліотека для дітей, містить такі рубрики:

- Біографія
- Ігротека
- Медіатека
- Питання?

Тиждень українських читань пам'яті Володимира Вакуленка

На сайті є аудіо і відеозаписи творів письменниці в авторському винанні.

Сподіваємося, ця інформація стане вам у пригоді!

Посилання на сайт: <https://zarzicka.webnode.com.ua/>.

P.S.: Еліна Іванівна Заржицька (народилася у м. Дніпрі) – письменниця (має відзнаку «Коронація слова» «Золотий письменник України»), журналістка, громадська діячка, членкиня Національної спілки письменників України та Національної спілки журналістів України. Жанри – казки, п'єси, пригодницькі та історичні повісті для дітей молодшого, шкільного молодшого та середнього віку, дорослих.

Надія АНТОНЕНКО

Сенкан – одна з найефективніших технологій розвитку критичного мислення на уроках гуманітарного циклу для узагальнення вивченого матеріалу та рефлексії

Сенкан, або синквейн (із фр. *cinq* – «п'ять») – короткий опис із п'яти рядків, що нагадує вірш. Його складають за такою схемою:

1. Слово (найчастіше іменник), що виражає тему.

2. Опис за допомогою двох прикметників.

3. Дія, виражена трьома дієсловами.

4. Фраза приблизно із трьох-чотирьох слів, що показує ставлення автора до теми.

5. Синонім або інше підсумкове слово, що узагальнює суть.

Сенкан (синквейн) – досить універсальний метод, який можна застосувати під час вивчення різних тем в освітньому закладі. Технологія підвищує інтерес учнів до матеріалу, що вивчається, дозволяє краще сприймати та осмислювати його. Упорядкування п'ятирядкового вірша – простий і захоплюючий процес, тому це можна пробувати робити навіть в молодшій школі. Для старших класів методика є своєрідним тренуванням розумових і творчих здібностей, вправою для аналізу та синтезу отриманих даних.

Створення сенкану – творчий процес, і найчастіше його застосовують під час уроків гуманітарного циклу: мови, літератури, історії. Однак для різноманітності навчальної діяльності можна практикувати методику й на уроках точних і природничих дисциплін: фізики, математики, хімії, біології, географії.

Під час уроку метод використовують на етапі ознайомлення з новим матеріалом, коли учні пишуть вірш на основі відомих даних. Це дозволяє вчителю дізнатися рівень знань та підкоригувати матеріал для подальшого засвоєння.

На етапі осмислення складання сенкану метод дозволяє оцінити сприйняття теми, що вивчається і чудово розряджає атмосферу уроку, змінює діяльність та сприяє емоційному розвантаженню учнів.

Багато вчителів використовують сенкан на завершальному етапі – закріплення вивченого матеріалу. Прийом є продуктивним інструментом рефлексії й дозволяє оцінити рівень розуміння вивченого матеріалу школярів.

На сьогодні існує декілька видів сенканів (синквейнів): традиційний, зворотний, дзеркальний, синквейн-метелик, гірлянда синквейнів і дидактичний синквейн. Кожен синквейн має свої правила складання.

У роботі на уроці використовують дидактичний сенкан. Цей сенкан вперше розвинувся в практиці американської школи у ХХ столітті.

Написання «сенкана» є формою вільної творчості, що вимагає від автора вміння в інформаційному матеріалі знаходити найбільш суттєві елементи, робити висновки і коротко їх формулювати. Здатність резюмувати інформацію, викладати складні ідеї, почуття і уявлення в декількох словах – важливе вміння. Воно вимагає вдумливої рефлексії, заснованої на багатому понятійному запасі. При зовнішній простоті форми, сенкан – швидкий, але потужний інструмент для рефлексії, синтезу й узагальнення понять та інформації. Сенкан не демонструє знання, він показує розуміння, оціночні судження з певного питання.

Складаючи сенкан, учень реалізує свої особистісні здібності: інтелектуальні, творчі та образні. Правильно складений сенкан має яскраво виражене емоційне забарвлення.

Сенкан є однією зі стратегій розвитку критичного мислення. З допомогою цього методу можна спонукати людей:

- міркувати над новою темою;
- систематизувати щойно здобуті знання;
- закріпити новий матеріал;
- узагальнити знання з певної теми.

Сенкан дає змогу творчо переосмислити нову тему чи поняття через створення малої віршованої форми. Для наочності і кращого розуміння цього прийому варто ознайомитися з кількома цікавими прикладами сенкану.

Сенкан до слова «козак»

Козак
Вільний, войовничий
Охороняє, оберігає, захищає
Любить Україну як рідну матір
Запорожець-кіборг

Козаки – це вільні воїни-захисники, чесні й порядні люди, захисники української нації. До нещодавня так називали історичних постатей, але зараз це поняття знову увійшло в активний вжиток. Козаками називали воїнів-сучасників, які боронять українську землю від загарбників.

Сенкан до слова «життя»

Життя
Цікаве, непередбачуване
Пливе, дивує, чарує
Є найвищою соціальною цінністю
Божий дар

СЕНКАН

- 1 рядок** – тема (один іменник)
- 2 рядок** – опис теми (два прикметники)
- 3 рядок** – дії, пов'язані з темою (три дієслова)
- 4 рядок** – речення (фраза із чотирьох слів)
- 5 рядок** – синонім, висновок до теми (одне слово)

Життя в кожній людині асоціюється з різними поняттями та подіями, тому сенкан до цього слова буде відрізнятися в кожного учня.

Сенкан до слова «Україна»

Україна
Сильна, вільна
Встає, бореться, квітне
Капшани на вулицях рідного міста
Батьківщина

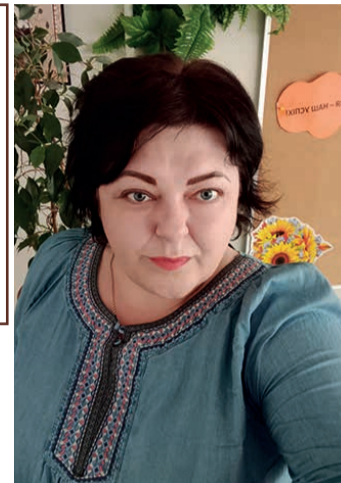

Україна – це країна в центрі Європи але для її громадян вона є Батьківщиною, яка асоціюється з дитинством, рідними та близькими серцю пейзажами, вулицями, будинками. Україна в кожного українця викликає різні почуття і спогади, тому сенкан про Україну в кожного учня буде різним, але обов'язково – зворушливим.

На уроках літератури сенкан не лише допомагає організувати діалог, а й дозволяє відпрацювати навички аналізу тексту, сприяє індивідуалізації навчання, забезпечує мовленнєвий розвиток учнів.

При роботі з даним прийомом учитель вирішує одразу багато важливих завдань:

- реалізується особистісно-орієнтоване навчання;
- вивчений на уроці матеріал набуває емоційного забарвлення, що сприяє його глибшому засвоєнню;
- відпрацьовуються знання про частини мови;
- значно активізується словниковий запас учня;
- удосконалюються навички використання в мовленні синонімів, антонімів;
- розвиваються вміння узагальнювати і синтезувати складну інформацію, формулювати ідею;
- активізується і розвивається мисленнєва діяльність, образне мислення;
- вдосконалюється вміння виражати власне ставлення до чого-небудь.

Сенкан також гарний метод самоконтролю. Прочитавши матеріал, можна подумки придумати цей вірш. Якщо вийшло – тему засвоєно добре. Більше того, сенкан містить квінтесенцію навчального матеріалу, а тому пізніше можна повторити дану тему, просто пригадавши свій сенкан.

Переваги сенкану:

- алгоритмічність;
- доступність різним віковим категоріям (практику складання сенканів з учнями використовують навіть вчителі початкової школи);
- спосіб на будь-якому етапі уроку, вивчення теми перевірити, що знаходиться в учнів на рівні асоціацій;
- міцний інструмент для рефлексії;
- не потребує великих часових затрат;
- допомагає створити ситуацію успіху;
- дозволяє відчути себе хоча б на мить творцем;
- виходить майже в усіх.

Проаналізувавши останні дослідження та публікації педагогів-вчених, розглянувши широкий спектр можливостей даного методу у вирішенні освітніх завдань, хочу звернути увагу на необхідність застосування на заняттях інноваційних методичних прийомів, спрямованих на стимуляцію зацікавленості учасників навчального процесу до предметів гуманітарного циклу, які вивчають, розвиток їхньої креативності й образності мовлення, навичок синтезу навчального матеріалу та резюмування інформації, вміння коротко та влучно висловлювати думку тощо. З'ясовано, що така форма роботи сприяє оволодінню навичками пізнавальної рефлексії як усвідомлення виконаних дій і розумових процесів, їх результатів і підстав, меж свого знання й незнання, нових пізнавальних завдань і засобів їх досягнення.

Юлія ЧЕРНИШОВА, вчитель української мови та літератури, зарубіжної літератури СЗШ № 121, м. Дніпро

ПРОЄКТ «ЛІТЕРАТУРНИЙ КВЕСТ»

Ви пам'ятаєте книжку, з якої почалася ваша велика любов до читання та літератури? Напевно, це могли бути «Незнайка на Місяці», «Три мушкетери», «Пеппі Довга Панчоха», а може – «Діти капітана Гранта»...

Любов до читання в кожного книголюба починалася з Книжки, з тієї самої настільки цікавої книжки, від якої неможливо було відірватися, доки не доберешся до кінця, а діставшись, накочував жаль, що Книжка закінчилася. Після цього бажання знайти щось таке ж цікаве, не полишася ніколи, і книжки просто «проковтуються».

Країна, яка колись найбільше читала у світі, сьогодні зіткнулася з серйозною проблемою: сучасні діти не тягнуться до книги, не люблять читати, не сприймають спілкування з художньою літературою як життєву необхідність. Батьки не лише підлітків, а й молодших школярів скаржаться, що діти перестали читати. Шкільні вчителі ламають списи об комп'ютерний щит і підраховують втрати в бою для залучення учнів до класичної літератури і – на жаль! – програють бій за боєм.

Зниження статусу читання як засобу інтелектуального, духовного життя суспільства – одне з найбільш тривожних і небезпечних явищ у розвитку сучасної української культури.

Негативний вплив на читання дітей і підлітків чинить «електронна культура». Комп'ютерна грамотність стає атрибутом сучасної людини. Молодь стала читати менше, їм «ніколи», але для комп'ютера і телевізора час завжди є. Так, зараз вік нових технологій. Не будемо, як страуси, ховати голову в пісок і не помічати, що комп'ютери витісняють друковану продукцію, а інтернет підключений уже навіть у будинках мешканців далеких сіл.

Як же повернути тягу читачів до книги? Хто в нашому суспільстві вводить дитину у світ книги? Це насамперед батьки, потім школа і ... бібліотека. Давно помічено, що в тих сім'ях, де батьки не беруть до рук книжку або читають час від часу, навіть діти, які читають на певному етапі розвитку, спочатку лінуються, а потім і зовсім перестають читати. Потім ці ж діти виростають, створюють свої сім'ї, і все повторюється спочатку.

Безумовно, проблема читання є актуальною в наші дні й існуватиме завжди. А нам хотілося б внести частинку своєї допомоги у її вирішення.

Мета квест-заходу – підвищити інтерес учнів до літератури, до читання книжок загалом.

Цілі та завдання квесту:

– зробити якомога більше наших учнів активними читачами, перетворити читання на звичку;

– сприяти становленню читання засобом самореалізації та активної взаємодії із довкіллям;

– долучити учнів до читання за рахунок формування нового іміджу.

Як на мене, проєкт квест-гра «Літературний квест» може бути корисним у роботі з дітьми різних вікових категорій.

Проєкт спрямований на формування читацької активності, позитивного психологічного клімату, прагнення до саморозвитку, успішної соціалізації та стресостійкості у дітей різних вікових категорій.

розв'язування головоломок і завдань, які вимагають від гравця розумових зусиль.

Сьогодні квести перестали бути деталлю комп'ютерних ігор. Їх проводять у реальності за певними правилами і сценарієм.

Квест у реальності – це розважальна гра для команди. Для його проходження необхідно застосовувати логіку, спритність, координацію, вміння працювати в команді.

Живий квест – це детективна гра. Учасники опиняються в ситуації, де перед ними стоїть спільна мета, наприклад, – це пошуки вбивці, боротьба за скарби, розкриття таємниці, порятунку від лиха. Кожен із учасників отримує індивідуальну роль у цій ситуації, а також свої індивідуальні цілі, які інколи навіть суперечать загальній. Гравець сам може визначати, яка мета для нього першочергова. Суть гри – виконати якомога більше цілей.

У квест-індустрії існують свої жанри:

1. Ескейп-рум або як вибратися з кімнати. Команда замкнена в приміщенні. Використовуючи численні підказки та допоміжні засоби (які необхідно знайти), учасники повинні за обмежений час вибратися назовні. Зазвичай на це дається всього одна година.

2. Квест у реальності (живий квест). На відміну від класичного ескейпа, тут не обов'язково шукати вихід. Гравці можуть рятувати всесвіт, захищати кільце всевладдя від зазіхань темних сил. Виконуючи завдання, гравці проживають ситуацію максимально близько до сценарію.

3. Квест-перформанс. Цей жанр передбачає присутність у кімнаті акторів, які можуть спрямовувати ігровий процес у той чи інший бік. Вони можуть допомагати, або навпаки, заважати виконувати завдання.

4. «Екшн-гра» або «Спортивний квест». У цьому жанрі всілякі смуги перешкод, погоні, силові завдання гармонійно поєднуються з необхідністю миттєво розв'язувати логічні задачі, долучаючи до їх вирішення всю команду.

5. Морфеус-квест. Гра відбувається в уяві. Всім гравцям зав'язують очі протягом усієї гри. Тут, також як і в перформансі, присутні актори або ведучий (вчитель), які і допомагають дітям глибше вжитися в ситуацію.

6. Літературний квест. Гра для кількох людей, як правило, заснована на одному або кількох художніх творах, що має сценарій, маршрути і певні правила. Така гра в цікавій формі по-новому розповідає про твір, який дитина тільки що прочитала і проаналізувала на уроці.

За структурою

літературні квести поділяються на:

1) послідовні квести, у них крок за кроком пропонується головоломка, розгадавши яку учасники отримують підказку для проходження наступного етапу;

2) квести-проекти, що дають змогу організувати дослідницьку діяльність школярів в ігровій формі;

3) квести-«біготня», де потрібно не лише проходити черговий етап, а й збирати підказки, які, можливо, стануть у пригоді для виконання завдань.

Базова модель квесту – це технологічний цикл. На цьому етапі проектування квесту, крім

вибору теми і формування проблемного завдання, потрібне розроблення сюжетної лінії із серії «подорож». Визначення етапів маршруту, вибору завдань, підпорядкованих єдиній меті, а також системи підказок (помічників).

Загалом, якщо подивитися на квест-технології, то вони мають низку схожостей із комп'ютерними іграми, на основі яких вони, власне, і побудовані. По-перше, це досягнення кінцевої мети через пошук проміжних рішень. По-друге, це система підказок (щоправда, вони зустрічаються не завжди, що ускладнює пошук правильного рішення). До речі, слід зазначити, що відсутність якогось путівника квестом часто слугує стимулом для творчого мислення і пошуку нестандартних рішень. Погодьтеся, адже діти іноді можуть запропонувати таке, що у дорослої людини в голові не вкладається, а при найближчому розгляді виявляється, що дитина мала рацію.

Квест-гра. Завдання та мотивація

Проговоривши про позитивні моменти використання квест-ігор, потрібно згадати і про мотивацію. Розгляд її слід застосовувати не до окремо взятого учасника, а, напевно, навіть до цілої команди, бо на сучасному етапі розвитку людства лише спільні дії можуть забезпечити найкращий результат.

Як зацікавити дитину чи групу дітей у тому, щоб вони виконали те чи інше завдання, розв'язали головоломку або знайшли найпростіше рішення в досягненні кінцевого результату? Усе просто. На фініші має бути приз! Це може бути гарна оцінка, заохочення або щось інше. Зрозуміло, що навіть маленькі діти здатні осягнути, що кінцевий результат залежить від спільних зусиль. Якщо один член команди не впорався, всім іншим доведеться починати все заново або допомагати йому. Тому кожен і намагається з усіх сил, щоб якщо не виглядати гірше за інших, то принаймні зробити свій максимальний внесок у перемогу команди. А команда – це що? Грубо кажучи, суспільство, у якому потім доведеться жити, відповідаючи його гласним і негласним правилам поведінки, а також загальноприйнятим моральним нормам.

Роль і значення квест-ігор

Роль квест-технологій у сучасному світі недооцінювати просто не можна. Змусити займатися дитину зубрінням, звісно, можна, але, самі розумієте, нічого доброго з цього не вийде. Вона просто запам'ятає якийсь певний неосмислений набір знань, який на практиці буде абсолютно непригодний. Але ось коли прийде розуміння того чи іншого процесу, тут справа інша. І, треба сказати, діти іноді здатні запам'ятовувати матеріал навіть на підсвідомому рівні. А якщо процес піднесено ще й в ігровій формі, то ніхто не відмовиться взяти в ньому участь.

Як бачимо, будь-яка квест-технологія покликана не лише поліпшити сприйняття, скажімо, навчального матеріалу або сприяти моральному становленню дитини як особистості, а ще й може стимулювати розумовий і моральний розвиток дітей.

Продуктом моєї діяльності є сценарій «Літературного квесту», який може бути корисним як учням, так і вчителям.

Закінчення на стор. 10

Закінчення.
Початок на стор. 9

Суть квесту полягає в тому, що формується команда. У заздалегідь підібраних місцях, розкладаються записки – «відправлялки», які допоможуть дітям рухатись відповідно до маршруту. На команди чекають заздалегідь підготовлені люди, це можуть бути і вчителі-предметники, і старшокласники, і навіть батьки, які з черговим для команди завданням – «відправлялкою» за правильну відповідь виставляють зароблені бали у вигляді «смайликів» чи балів. Після чого команда прямує далі, до наступного пункту призначення, поки не прийде до фінішу.

Кожній команді видається маршрутний лист із завданнями. Маршрутні листи гри-пошуку складаються так, щоб учні могли пригадати сюжети художніх творів, прочитаних за програмою, їхні події та героїв. Для правильного проходження маршруту командам можна запропонувати презентацію або просто повторити список художніх творів, які можуть зустрітись на маршруті. Наприкінці керівник гри підраховує бали та оголошує команду-переможця.

Станція 1. «Поетична»

Завдання: командам пропонується кілька ребусів, у яких зашифровані прізвиська поетів. Учасникам необхідно їх розшифрувати, потім із кількох поетичних збірок, вони обирають будь-яку, відкривають на першій-ліпшій сторінці та читають виразно вірш. (Максимальна оцінка – 5 смайликів).

1. Іван Франко

2. Тарас Шевченко

3. Максим Рильський

4. Павло Тичина

5. Микола Вінграновський

Гра «Літературний квест»

• «... Вона тільки на перший погляд була звичайною дівчинкою. Тобто виглядала вона звичайною: ластовиння на носі, дві кіски, ямочки на щоках. І морозиво любила, як усі. А от вдачу вона мала дуже незвичайну. Вона нічого, ну

зовсім нічогосінько не могла доробити до кінця...» (Аля, Галина Малик «Незвичайні пригоди Алі...»)

• «З густого листя висунулася голова. Її прикрашав шкiряний капелюшок з півнячою пір'їною

Станція 2.

«Книжковий бум»

Завдання: за 2-3 хвилини скласти якомога більше правильних пар, об'єднавши письменника з твором, який він написав.

Кожна правильна пара – смайлик.

Письменник	Твір
Іван Франко	«Цар Плаксі́й та Лоскотон»
Василь Королів (Старий)	«Маленька Ляпутета»
Василь Симоненко	«Дитинство Тараса»
Олександр Олесь	«Бабунин дощ»
Анна Багряна	«Мавка Вербинка»
Дмитро Красицький	«Микита Кожум'яка»
Микола Вінграновський	«Фарбований Лис»

Відповіді:

Письменник	Твір
Іван Франко	«Фарбований Лис»
Василь Королів – Старий	«Мавка Вербинка»
Василь Симоненко	«Цар Плаксі́й та Лоскотон»
Олександр Олесь	«Микита Кожум'яка»
Анна Багряна	«Маленька Ляпутета»
Дмитро Красицький	«Дитинство Тараса»
Микола Вінграновський	«Бабунин дощ»

Станція 3.

«Бюро знахідок»

Завдання: назвати автора та назву твору за поданою річчю.

Хто з літературних героїв загубив ці речі?

За кожну правильну відповідь – смайлик.

- вишнева корсетка, малинового кольору плахта зі срібними китичками, червоні сап'янові чобітки (Анна Багряна «Маленька Ляпутета»);

- папір та олівці (Дмитро Красицький «Дитинство Тараса»);

- лотерейний білет і жаб'яча лапка (Всеволод Нестайко «Чарівний талісман»);

- банджо і біла в синій горошок стрічка (Галина Малик «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії»);

- дятел і щука з плотвичкою (Григорій Тютюнник «Дивак»);

- пишний трон і берло (Олександр Олесь «Ярослав Мудрий»).

Станція 4.

«Фоторобот»

Завдання назвати літературного героя за його словесним портретом, з якого твору герой і хто автор.

виблискувало, як гайвороняче крило, довгі світло-зелені шати, ніжні, білі, як лілеї, руки і голос, неначе задзвонили навколо сині дзвіночки» (Мавка Вербинка, Василь Королів (Старий) «Мавка Вербинка»).

Станція 5.

«Ділова книга»

(Подане завдання перевіряє вміння учнів працювати зі словниками, довідковою літературою).

Завдання: команда витягує два квитки із завданням, яке виконується на час. Аби правильно дати відповідь на запитання, можна скористатися енциклопедіями або довідниками, що лежать на столі.

1) Яка країна більша – Вануату чи Кірібаті?

2) Хто і коли винайшов акваланг?

3) Назвіть офіційну мову та релігії Ісландії.

4) Де знаходиться Того?

5) Що таке Сунгарі? Де її можна побачити?

6) Дайте коротку довідку про своє місто.

7) Хто і коли придумав абетку?

8) Хто і коли винайшов бінокль?

9) Хто і коли винайшов калейдоскоп?

10) Назвіть головне заняття жителів мальдівських островів.

Додаток.

Маршрутні листи

№ 1

Назва станції	Кількість балів (смайликів)
«Поетична»	
«Книжковий бум»	
«Бюро знахідок»	
«Фоторобот»	
«Ділова книга»	

№ 2

Назва станції	Кількість балів (смайликів)
«Ділова книга»	
«Бюро знахідок»	
«Книжковий бум»	
«Поетична»	
«Фоторобот»	

Електронний квест «Літературний клубок» ... Посилання на відеоурок зі створення такого інтерактивного квесту у програмі Microsoft PowerPoint: <https://www.youtube.com/watch?v=jcMRZQEm3ro>. Посилання на квест «Літературний клубок»: https://docs.google.com/presentation/d/12hhRdMhFuRcd4C_vJW59NE6Tna316CR8/edit?usp=drive_link&oid=106298995990756483477&rtpof=true&sd=true.

Аліна НОСАНЬ, вчитель української мови та літератури СЗШ № 121, м. Дніпро

• «Незвичайно гарна дівчина з темними очима, як фіалки; довге темно-синє волосся, що

Використання дидактичних ігор на уроках мистецтва та у позакласній роботі

Музичне виховання – один із основних засобів розкриття природних здібностей і нахилів, духовних потреб та естетичних уподобань учнів. Важливу роль на уроках та в позакласній роботі відіграє слухання музики, вивчення нотної грамоти та музичної літератури. Кросворди, чайнворди, криптограми, нотограми, ребуси та інші завдання допоможуть вчителю у популяризації музичного матеріалу, а учням – у ґрунтовнішому його засвоєнні.

Музично-дидактичні ігри – ефективний метод активізації мислення учнів на уроці. Їх доцільно проводити після закінчення теми або повторення. Але надто захоплюватись цим не потрібно.

Протягом навчальної чверті можна провести дві-три гри, відводячи для кожного завдання не більше 3-5 хвилин.

Ігри – головоломки можна розв'язувати не лише на уроках, а й на заняттях музичних гуртків.

Щоб зацікавити учнів, активізувати їх самостійну роботу, ігри можна організувати під девізом: «Хто швидше виконає завдання?», «Хто повніше відповість на запитання?», «Хто складе подібне завдання?» тощо. Все це поглиблює

інтерес до музичної літератури, теорії, термінології, розвиває логічне мислення, виховує допитливість, наполегливість, кмітливість, сприяє загальному розвитку учнів.

Активність – це підсилена діяльність. Методи активного навчання покликані забезпечувати підсилення насамперед розумової, а відтак пошукової діяльності у навчальному процесі.

При звичайному перебігу навчання основним фактором вимушеної активності є пряме спонукання до навчальної дії.

Але потрібно, щоб активність учня виникла внаслідок певної мотивації, а не тиску ззовні. Для цього необхідно задіяти такі фактори:

- зацікавленість не просто змістом, а самим процесом роботи з ним;
- ігровий характер навчальних дій або надання їм властивостей змагання.

Поглибивши зміст і зробивши процес виконання цікавим для учня, ми таким чином трансформуємо «звичайний» метод в активний «Ігровий метод».

Кожна гра має груповий характер. Вона потребує інтенсивної взаємодії між учнями,

адже мети ігрової діяльності можна досягти лише спільними зусиллями.

Коллективне обговорення встановлює дружні, доброзичливі стосунки; така робота зацікавлює, примушує думати, шукати, потребує кмітливості.

Дидактичні ігри сприяють активізації розумової діяльності учнів, роблять навчальний процес емоційнішим і радіснішим, викликають в учнів інтерес до розгадування проблем.

Однак ігри, які несуть у собі емоційний заряд, треба використовувати, дотримуючись міри, щоб не викликати перевантаження учнів.

Активні методи не витісняють традиційні, доповнюють їх, даючи вчителю більше можливостей для вибору оптимальних.

Квест «Музична мозаїка»

Мета гри – поглибити знання учнів з музики, перевірити інтелектуальний розвиток учнів, розвивати швидкість мислення і пізнавальні інтереси, виховувати бажання здобувати додаткові знання з інших джерел.

Дидактичні задачі:

1. Поглибити володіння учнями термінологією, хронологією і фактичними даними з певної теми.

2. Поглибити вміння і навички учнів нестандартно застосовувати на практиці здобуті знання.

3. Поглибити пізнавальну мотивацію учнів до навчання.

4. Прискорено формувати в атмосфері змагальності такі основні вміння та навички учнів, як аналітичність здібності, логічне мислення, спостережливість, пам'ять, швидкість реакції.

5. Тренувати інтелект і розширювати ерудицію.

Виховні задачі:

1. Виховання поваги до вітчизняної музики та музичного минулого людства.

2. Виховання творчого погляду на досягнення людської цивілізації.

Опис гри

Роль ведучого в грі. Запитання вимагають від ведучого гри гнучкості та імпровізації. Підказом вчитель направляє пошук учнів в потрібному напрямку.

Музична мозаїка

1. Дві команди – кількість учасників визначається вчителем.

2. Болільники команд.

3. Журі.

Ведучий: Починаємо квест «Музична мозаїка». У нас є дві команди, капітани яких зараз отримують свої завдання. Для інших учасників – вболівальників команд –

будуть окремі завдання. А оцінювати конкурси буде компетентне журі. Починаємо музичну вікторину для вболівальників. Запитання будуть задаватися по черзі вболівальникам кожної команди, якщо вони не знайдуть відповіді, то їм може допомогти команда, якщо і команда не зможе відповісти, то відповідатимуть вболівальники іншої команди.

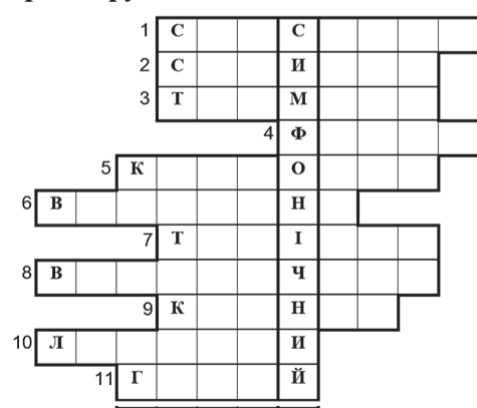
Музичний квест для вболівальників

Для міркування на кожне запитання надається 30 секунд. За часом буде слідувати журі та виставляти бали за правильну відповідь.

I. Завдання «Розв'язання кросвордів»

Ведучий: Чи знаєте ви, що величезний внесок у розвиток оркестру вніс Л. Бетховен. Так в його творчості остаточно встановився класичний або малий симфонічний оркестр. Які ж інструменти входять до його складу? Дізнаєтесь, коли відгадаєте кросворд.

1). Інструменти симфонічного оркестру:

1. Мідний духовий інструмент, винайдений бельгійським майстром А. Саксом. (*Саксофон*).

2. Струнний смичковий інструмент. (*Скрипка*).

3. Мідний духовий інструмент з низьким звучанням. (*Тромбон*).

4. Дерев'яний духовий інструмент найнижчого регістру. (*Фагот*).

5. Ударний музичний інструмент, який складається з кількох рядів дерев'яних пластинок, а звук видобувається за допомогою ударів по них спеціальними ложечками. (*Ксилофон*).

6. Мідний духовий інструмент з глибоким м'яким тембром. (*Валторна*).

7. Ударний музичний інструмент, що складається з двох мідних дисків і має різкий звук певної висоти. (*Тарілки*).

8. Струнний смичковий інструмент низького регістру. (*Віолончель*).

9. Мідний духовий інструмент з м'яким тембром. (*Корнет*).

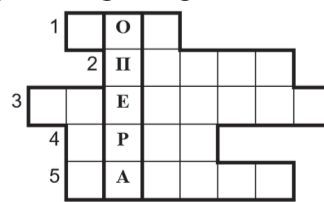
10. Ударний музичний інструмент з певною висотою звучання. (*Литаври*).

11. Дерев'яний духовий інструмент. (*Гобой*).

2). **Завдання «Опера»** (використовується у разі додаткових запитань).

Ведучий: До Книги рекордів Гіннеса занесений оперний співак Пласідо Домінго. Під час виконання партії Отелло він «зірвав» найтриваліші оплески. Зал аплодував йому 80 хвилин!

Які ще поняття пов'язані з оперою, дізнаєтесь, коли відгадаєте наступний кросворд.

1. Форма колективного оперного співу. (*Хор*).

2. Вокальний жанр в опері. (*Пісня*).

3. Оркестровий вступ до опери. (*Увертюра*).

4. Сольний оперний номер. (*Арія*).

5. Хореографічний жанр в опері. (*Танець*).

II. Завдання «Відгадай ребус» пов'язане з музичними інструментами

Піаніно

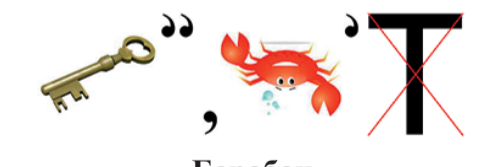
Альт

Баян

Кларнет

Барабан

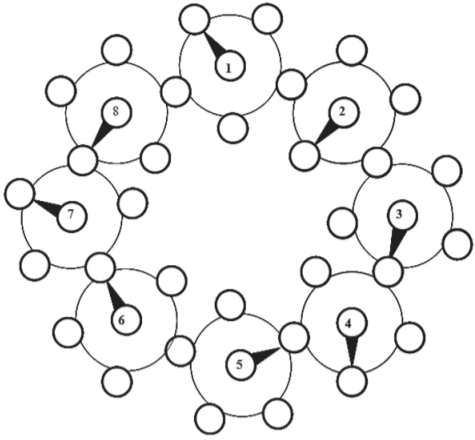
Флейта

Закінчення на стор. 12

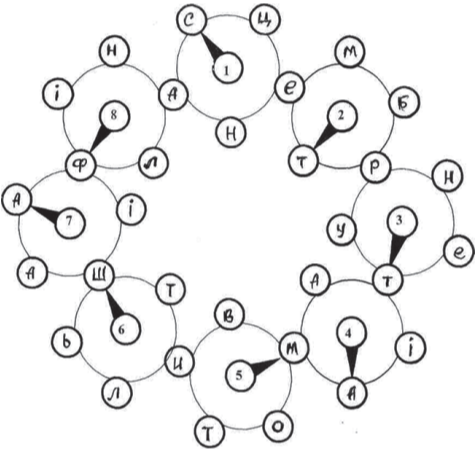
Закінчення. Початок на стор. 11

III. Завдання «П'ять літер»

1. Майданчик для театральної вистави, концерту. (*Сцена*).
2. Специфічне забарвлення звучання музичного інструмента або голосу. (*Тембр*).
3. Поїздка артистів з метою гастрольних виступів. (*Турне*).
4. Сім'я італійських майстрів смичкових інструментів. (*Аматі*).
5. Найменший відрізок музичної теми, який відзначається самостійною інтонацією. (*Мотив*).

П'ять літер (з відповідями)

6. Тонка вертикальна паличка біля овалу ноти. (*Штиль*).
7. Оголошення про спектакль, концерт. (*Афіша*).
8. Заключна частина опери, музичного твору. (*Фінал*).

IV. Гра на швидкість «Відповідності» (<https://naurok.com.ua/test/fleshkartki-2363302/match>)

Вболівальники однієї команди читають на свій вибір визначення, а суперникам треба знайти картинку з відповідним інструментом. У наступному запитанні ролі змінюються.

1. Який музичний інструмент є емблемою музики? (*Ліра*).
2. Які музичні інструменти відомі з найдавніших часів? (*Арфа. Флейта*).
3. Як називається багатострунний український народний щипковий музичний інструмент? (*Бандура*).
4. Як називається український народний духовий музичний інструмент, який має форму довгої труби і виготовляється з кори дерева? (*Трембіта*).
5. Який струнний ударний музичний інструмент входить до складу народних оркестрів Угорщини, Польщі, Румунії, а також України, Білорусії, Молдови? (*Цимбали*).
6. Назва якого струнного ударно-клавішного музичного інструмента складається з двох протилежних за значенням слів? (*Фортепіано*).
7. Як називається найбільший за розміром і найнижчий за звучанням

музичний інструмент із сімейства скрипок? (*Контрабас*).

8. Який ударний музичний інструмент має назву геометричної фігури? (*Трикутник*).

9. Який ударний музичний інструмент має назву посуду? (*Тарілки*).

10. Який клавішний духовий музичний інструмент виділяється величезними розмірами і могутнім багатотембровим звучанням? (*Орган*).

V. Музичний квест для команд

1). *Завдання командам*. Послухайте уважно музику.

1. Пригадайте, які музичні інструменти згадуються в байці Л. Глібова «Музики»? (*Бас, цимбали, скрипка, бубон*) – <https://youtu.be/d0mUca-BOzQ>.

2. На якому музичному інструменті виконується «Політ джмеля» в опері М.А. Римського-Корсакова «Казка про царя Салтана»? (*Скрипка*) – <https://youtu.be/SelPygLeF8Y>.

3. Які музичні інструменти використані в музиці «Троїстих музик»? (*Скрипка, бас або цимбали, бубон*) – <https://youtu.be/RUNte7DoTS4>.

4. Співочий колектив, який першим виконав «Щедрик» М. Леонтовича. (*Хор*) – https://youtu.be/CYD-OuI4S_4.

2). *Завдання капітанам команд «Криптограма»*

Ведучий: Розшифруйте слова за поданими криптограмами. Дайте їм визначення.

1. 2, 11, 16, 11, 18, 11 (*Білини*).

Давньоруські пісні, які розповідають про подвиги богатирів, їх легендарну силу і хоробрість.

2. 15, 19, 2, 10, 1, 21, 12 (*Кобзарі*).

Мандрівні співці в Україні, які за допомогою музичних інструментів виконували народнопісенні твори.

3. 6, 24, 17, 1 (*Дума*).

Українська народна лірико-епічна пісня, в якій розповідається про історичні події.

4. 1, 18, 22, 1, 17, 2, 16, 31 (*Ансамбль*).

Група артистів, співаків або музикантів, які виступають як єдиний художній колектив.

Ж у р і підсумовують результати конкурсів.

Ведучий: Шановні учасники нашого квесту, ви подолали всі перешкоди. Ви продемонстрували свою ерудицію, компетентність і готовність до нових звершень та власного розвитку. А подарунком для всіх нехай стане ваша любов до прекрасного, яка пройде через усе ваше життя!

Ірина ГРІДЮШКО,
вчителька початкових класів,
Микола ХМАРНІЙ,
учитель музичного мистецтва та мистецтва СЗШ № 17,
м. Дніпро;
Володимир ХМАРНІЙ,
учитель музичного мистецтва та мистецтва Краматорської української гімназії,
м. Краматорськ,
Донецька область

STEM-челендж «Троє поросят»

Натрапила в інтернеті на чудовий STEM-челендж «The 3 Little Pigs» (<https://www.sweetsoundsofkindergarten.com/2015/06/the-3-little-pigs-stem-challenge.html>). Надзвичайно сподобалась ідея цього експерименту, який я його трохи доповнила і пропоную колегам використати його в роботі з учнями.

Отже, що робимо?

1. Малюємо на клаптику паперу своє порося, приклеюємо його скотчем до тарілки так, щоб воно стояло.

2. Моделюємо будиночок для поросяти з зубочисток і цукерок «Шалена бджілка».

3. Замальовуємо свій проєкт на аркуші паперу з написом «ДО» зверху. Записуємо скільки чого використали для побудови, рахуємо та записуємо кількість граней і вершин.

4. Тестуємо наші будиночки. До фена приєднуємо маску вовка. Саме такий «вовк» буде перевіряти будівлі на міцність.

5. Після тестування замальовуємо новий вигляд будиночка і записуємо результат перевірки (висновок) у робочу картку.

6. Намалювати оголошення «Розшукується», де вказати суму винаго-

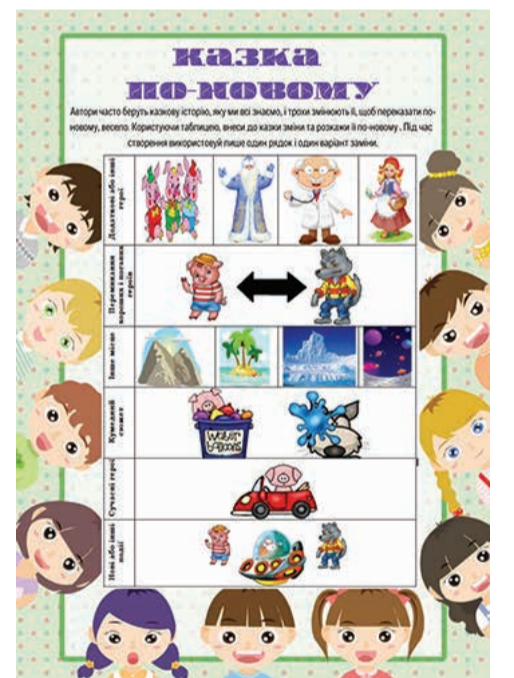
роди, замалювати відбиток, та який кримінал вчинив вовк (яку кількість будинків зруйнував або пошкодив).

Звичайно ж, оголошення можна створити самостійно: намалювати і написати те, що вважаєте за потрібне. Або використовуйте шаблон.

7. Опісля можна написати листа поросятю, де дати поради правильного будівництва або листа вовкові з порадами «правильного дуття».

8. Розповідаємо казку по-новому (таблиця).

Наталія МАВДРИК,
вчителька початкових класів
Мар'є-Дмитрівського ліцею
Девладівської сільської ради

Таблиця до «Казки по-новому»

Мій Варіант будиночка
Використані матеріали
ДО

Робоча картка для експерименту

Як виглядає будиночок після експерименту?
Висновок
ПІСЛЯ

РОЗШУКУЄТЬСЯ	
Ім'я злощизця	Який злочин вчинив?
Хто та де в останнє бачив?	Сліди
Особливі прикмети	Інформувати
Нагорода	

Оголошення про розшук

ЛИСТ ПОРОСЯТАМ
Напиши поросятю лист з порадами про те, як збудувати міцний, стійкий будиночок.

Шаблони сторінок для написання листів

ЛИСТ ВОВКУ
Напиши листа, в якому даси поради вовку, як правильно дуття, як тренувати дивана

Розвиток рухових здібностей у дітей молодшого шкільного віку під час занять фізичною культурою

Успішне вирішення рухових завдань залежить від умінь узгоджувати окремі рухи рухової діяльності, які виконуються одночасно або послідовно. Зрозуміло і те, що успішне виконання вправ залежить від точності рухів. При цьому треба враховувати, що вони можуть виконуватись за чітко обумовленою схемою (наприклад, у гімнастиці, фігурному катанні тощо) або нестандартно, залежно від реальної ситуації, що складається у процесі діяльності (наприклад, в іграх та єдиноборствах).

Відомо також, що різні учні потребують для засвоєння фізичних вправ більше або менше часу. Якщо учень здатний добре координувати рухи, точно їх виконувати відповідно до вимог техніки, успішно перебудовувати свою діяльність залежно від умов, що складаються у процесі рухової діяльності, і швидко засвоювати фізичні вправи, то можна говорити, що він спритний.

У процесі проведення дослідження, визначені сприятливі періоди розвитку координаційних здібностей дітей. Виявлені вікові закономірності розвитку координаційних здібностей в учнів 4 класів у процесі навчання. Вивчені основні засоби та методи розвитку координаційних здібностей дітей 7-9 років. Розроблені практичні рекомендації щодо тестування дітей. Спостерігається приріст результатів в усіх запропонованих тестах (дивитися додатки), з чого зроблені висновки, що координаційні здібності покращуються відповідно віку. Координаційні здібності розвиваються у дошкільному, молодшому шкільному та підлітковому віці. Якщо згаяти цей час, то учні можуть втратити здатність до удосконалення цієї здібності. У ці періоди легко формуються рухові вміння і навички, прогресує сама здатність набувати щораз нові і нові вміння та перебудовувати їх.

Оскільки координаційні здібності можна вважати комплексною здібністю, то немає і єдиного критерію їх контролю й оцінки. При цьому вони проявляються в комплексі з іншими здібностями учнів, тому контроль та оцінка їх розвитку здійснюється, як правило, за допомогою виконання дозованого комплексу різноманітних вправ, складених у певній послідовності. Своєрідної смуги перешкод, подолання якої вимагає від учнів прояву швидкості, відчуття ритму, вміння орієнтуватись у складних ситуаціях, здатності керувати динамічними і кінематичними характеристиками рухів, підтримувати рівновагу тощо. За часом виконання такого завдання дається оцінка спритності учнів.

Спираючись на результати спеціальних досліджень, виділяють такі відносно самостійні види координаційних здібностей: • здатність оцінювати і регулювати динамічні та просторово-часові параметри рухів; • здатність зберігати стійку рівновагу; • здатність відчувати і засвоювати ритм; • здатність доволі розслабляти м'язи; • здатність узгоджувати рухи в руховій дії.

У цілісній руховій діяльності ці здібності проявляються у взаємодії. При цьому, у певних ситуаціях, окремі здібності відіграють провідну роль, інші – допоміжну. Кожен вид рухової діяльності обумовлює провідну координаційну здібність. Наприклад, у веслуванні, плаванні провідне значення має здатність до оцінки і регулювання просторово-часових і динамічних параметрів рухів та відчуття ритму, а в боротьбі – здатність зберігати рівновагу, перебудовувати рухи, орієнтуватись у просторі.

Розглянемо основні фактори та методичні положення, що детермінують розвиток різних координаційних здібностей.

Ефективність функціонування будь-якої системи, зокрема і системи фізичної підготовки, визначається на підставі показників так званого зворотного зв'язку, який поступає від виконавця (учня) до центру управління (вчителя). За цим зв'язком йде інформація про стан керованого об'єкту після виконання команд до дії. Яка ж інформація, по яких каналах і засобах повинна поступати до вчителя від його вихованців?

Зміст цієї інформації визначає структура спортивної підготовки. По каналах зворотного зв'язку може поступати інформація про стан різних систем організму. Цю інформацію отримують за допомогою спеціальної апаратури, а безпосередньо на практиці – методами педагогічного спостереження і тестування різних сторін діяльності учня.

Фізичний розвиток є одним із основних показників здоров'я дітей. Загальну уяву про рівень фізичного розвитку дітей у процесі навчально-тренувальної роботи можна отримати шляхом тестування.

1. Тестування спеціальних координаційних здібностей дітей

Оцінювання розвитку здібностей просторово-часових і динамічних параметрів рухів:

Накидання кільця на стійку

Методика тестування. Учень виконував накидання кільця на стійку з наступної відстані, у такій послідовності: з 2 м – 5 спроб, з 3 м – 5 спроб, з 4 м – 5 спроб;

1) з місця;

2) після повороту на 360° ;

3) після пробігання 5 м x 2.

Результат визначався за кількістю влучень із всіх дистанцій після кожного виду тесту.

Інвентар: рулетка, 5 стійок (висота 10 см), 10 гумових кілець (діаметр 20 см).

Місце проведення: спортивний зал.

2. Вікові особливості розвитку координаційних здібностей.

Для оцінювання координаційних здібностей дітей був підібраний тест накидання кілець на стійку з відстані 2 м, 3 м та 4 м; з місця, після бігу 2 x 5 м та після повороту на 360° . Тест проведений в однакових умовах з інтервалом у два роки.

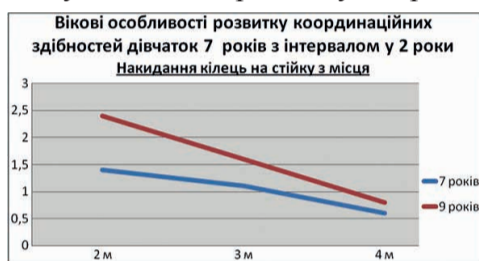

Рис. 1

Аналізуючи отримані результати бачимо, що через 2 роки вони покращилися. На відстані 2 м приріст результатів досяг майже подвійного приросту. На відстані ж 3 м і 4 м результати покращилися з віком, але пропорційно відстані знизилася.

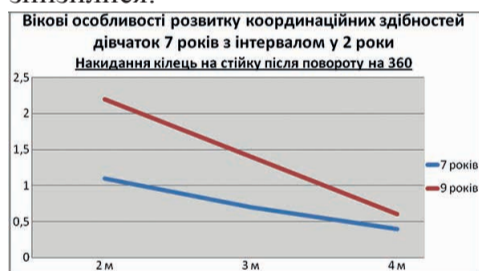

Рис. 2

Завдяки цьому тесту бачимо, що координація рухів у дівчаток від 7 до 9 років покращилася. Знову ж таки приріст результатів у 2 рази констатуємо в накиданні кільця на стійку з відстані 2 м. Натомість майже незмінними виявилися результати з відстані 4 м. І знову ж таки результати падають пропорційно збільшенню відстані.

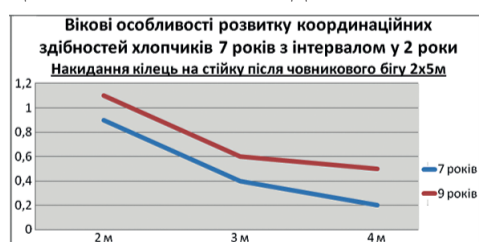

Рис. 3

Аналіз результатів проведеного тестування засвідчив, що показники через 2 роки зросли в усіх запропонованих відстанях, але незмінним залишився спад результатів зі збільшенням відстані. Також порівняно із попередніми тестами бачимо, що приріст результатів є незначним, із чого робимо висновок, що накидання кільця на стійку після бігу 2 x 5 м є найважчим для дітей в координаційному плані.

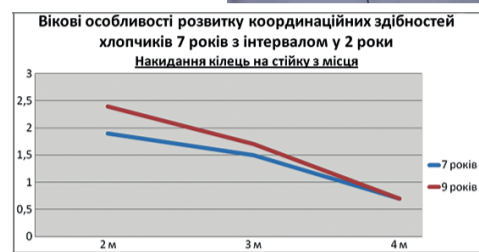

Рис. 4

Тест демонструє, що результати хлопчиків покращуються, але не настільки, тоді як у дівчаток спостерігається покращення результату в 2 рази. У хлопчиків на відстані 4 м результати взагалі залишилися незмінними.

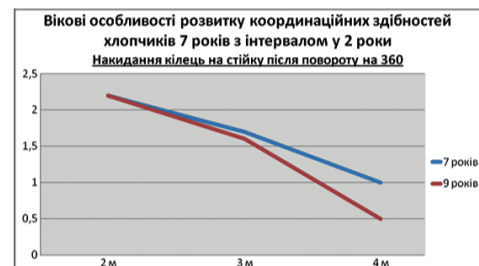

Рис. 5

Цікаві результати спостерігаємо у тестуванні накидання кільця на стійку після повороту на 360° з відстані 2 м: у віці 7 років і через 2 роки результат залишився незмінним. З відстані 3 м результат трішки покращується, з відстані 4 м маємо подвійний приріст.

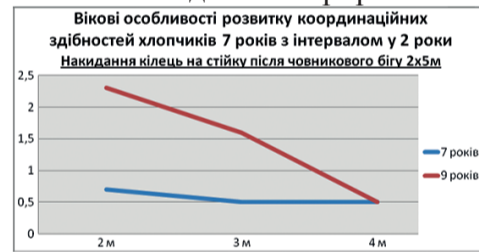

Рис. 6

Запропоноване тестування накидання кільця на стійку після човникового бігу 2 x 5 м з відстані 2 м і 3 м показує приріст результатів у 3 рази, а з відстані 4 м залишається незмінним. Порівнюючи результати із дівчатками робимо висновки, що хлопчики за 2 роки стали більш витривалішими ніж дівчатка, фізичне навантаження у них менше впливає на координацію.

Отже, розвиток рухових здібностей у дітей молодшого шкільного віку під час занять фізичною культурою є важливим аспектом їхнього фізичного та загального розвитку. Заняття фізичною культурою сприяють поліпшенню координації рухів, збільшенню м'язової сили та витривалості, розвитку навичок командної гри, співпраці. Важливо пам'ятати про індивідуальний підхід до кожної дитини, враховуючи її потреби та можливості. Заняття фізичною культурою сприяють збереженню здоров'я та позитивному психоемційному стану дітей, що є важливим у їхньому загальному розвитку.

Віктор ПОТЄХО,
вчитель фізичної культури,
гімназія № 10, м. Кривий Ріг

Сподвижник української справи на Катеринославщині Іван Михайлович ТРУБА

Від автора – зі щирою вдячністю усім, хто багато років з теплом і безкорисно не забував Івана Михайловича Трубу, цікавився його біографією, сприяв її популяризації: історику Сергію Івановичу Білоконю, письменнику Миколі Петровичу Чабану, науковим співробітникам Дніпропетровського наукового історичного музею ім. Д.І. Яворницького (ДНІМ) – Наталії Євгенівні Василенко і Тетяні Миколаївні Цимляковій, професору Анатолію Михайловичу Поповському, історику Юрію Геннадійовичу Пахоменкову, доктору філософських наук, ректору ДОІППО Михайлові Іллічу Романенку, науковій співробітниці Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського Наталії Петрівні Марченко та іншим...

У часи постання на українських теренах 1917 року Центральної Ради (далі – ЦР), а згодом і Української Народної Республіки (далі – УНР) Наддніпрянська Україна була дуже зрусифікована (а най-дужче – великі міста) – не існувало навіть початкової української школи, ані підручників, ані викладачів належної кваліфікації. Та й загальна культура спільноти перебувала в дуже занедбаному стані. Молода держава потребувала самовідданих, освічених і здатних до чину діячів, аби українізувати освіту та відродити національну культуру. Такими стали: Іван Матвійович Стешенко, котрий очолив освітній рух в Україні загалом, Віктор Никанорович Андрієвський – на Полтавщині, Андрій Іванович Лещенко – на Київщині та Іван Михайлович Труба – на Катеринославщині. На жаль, життєвий шлях і багатогранна діяльність останнього були свого часу замовчувані й нині все ще мало відомі, а деякі публікації рясніють неточностями, зважаючи на відсутність належної джерельної бази. Натомість подвижницька діяльність І.М. Труби, зокрема у царині українізації Катеринославського краю, актуальна й досі для всієї України та потребує належного наукового опрацювання.

Метою цієї статті є більш повне, ретельне та цілісне висвітлення діяльності Івана Михайловича Труби (09.09.1878, м. Гомель, нині – Республіка Білорусь – 27.08.1950, Пльзень, нині – Чехія) як українського громадського, політичного та культурного діяча, письменника, перекладача, книговидавця, педагога-просвітянина, котрий невтомно боровся з українофобами за рідномовну освіту та національне відродження українства, а також уведення до наукового обігу низки документів із приватного архіву автора (тут і далі позначені як [ПАА] – Я. М.).

Народився Іван 9 вересня 1878 р. у Гомелі Могилевської губернії (нині – Республіка Білорусь) у збідній козацькій родині, про що свідчить «Метрическая выпись о рождении и крещении Ивана – сына казака Михаила Федорова Трубы, во 1878 году», яка зберігається у ПАА. Дитинство минуло у батьковій хаті у селищі Сосниця Чернігівської губернії. Як засвідчує «Похвальний лист», виданий Іванові за «примерное благонравие и отличные успехи в науках, показанные им в истекшем 1889-1890 учебном году» 7 червня 1890 р. Сосницьким

повітовим училищем [ПАА], навчався хлопець дуже старанно. Згодом вступив до Роменського реального училища. Тоді саме розпочав свою педагогічну кар'єру, працюючи домашнім учителем. Як згадує сам Іван Михайлович у «Щоденнику» за 1897-1898 рр. [ПАА], радо готував до навчання дітей із можливих родин, бо мав за те дах над головою, належне харчування та вдячність господарів.

Закінчивши училище з відзнакою, 1898 р. юнак вступає до Санкт-Петербурзького технологічного інституту та стає там одним із фундаторів Української студентської громади. За участь у студентських протестах на четвертому курсі (1902 р.) засуджений та засланий на три роки до Балаганська Іркутської губернії. Після повернення в Україну 1904 р., поновився в Інституті, але не припинив політичної діяльності, бо перебування на засланні лише зміцнило його переконання та конкретизувало наміри боротися за соціальну та національну справедливість і рівність. Як наслідок юнака вдруге засилають на два роки до Архангельської губернії, але за недоведеністю правопорушення незабаром звільняють.

Попри все, як свідчать списки випускників Технологічного інституту за століття та їхні короткі біографії, 1907 р. Іван Труба здобув вищу освіту, відмінно склавши екстерном іспити та захистивши два дипломні проекти, й здобув звання інженера-механіка.

Та спершу Іван Михайлович митарствував містами України (Київ, Харків, Полтава, Катеринославщина), займаючись науковою та видавничою діяльністю, а також письменством, аж поки 1905 р. (раніше вважалося, що це сталося у 1907 р. чи 1908 р.) не осів у Катеринославі, про що писав у листі до майбутньої дружини Віри Петрівни (В.П. Серафімова (Труба), 1888 р. н., с. Почино-Софіївка Новомосковського повіту (нині Магдалинівський район) Катеринославської губернії, – серпень (друга половина) 1941 р., м. Дніпропетровськ) – перша дружина І.М. Труби, активна просвітянка, входила до ради товариства, займалася видавничою діяльністю, організацією новорічних ялинок для дітей.) від 05.08.1905 р. (Харків).

Як засвідчує листування І.М. Труби з Вірою Петрівною за 1905-1915 рр. [ПАА], він працював викладачем

математики, фізики, креслення та космографії у низці приватних шкіл, гімназій і технікумів, а не лише у жіночій гімназії П. Іоффе та комерційному училищі А. Свіда, як досі вважалося. А з 1908 р. одночасно був також інженером-технологом локомотивного відділу в Правлінні Катерининської залізниці («Довідка Правління від 9 лютого 1909 р. за № 4610/«Т» [ПАА]).

Тоді ж, про що розповів коханій у листі з Краматорська від 19.08.1905 р. [ПАА], став активним членом тільки-но створеного Катеринославського літературно-артистичного українського товариства «Просвіта» (діяло з 7.10.1905 р.).

Наприкінці 1907 р. саме Іван Михайлович склав кошторис і план будівлі Мануйлівської «Просвіти» (що діяла в селі Мануйлівка, Новомосковського повіту, нині – в складі АНД району м. Дніпра. І.М. Труба був її почесним членом), з головною залогою на 500 місць, ще двома додатковими кімнатами під бібліотеку та крамницю тощо. «Зробити новий план, стежити за будівлею та т. і. я охоче узявся б для «Просвіти» задарма» – пише він 30.10.1907 р. до просвітянина Миколи Лавріновича Кузьменка [ПАА]. Згодом, захоплено описуючи відкриття Мануйлівської «Просвіти» восени 1910 р., товариш І.М. Труби по Петербурзькій Громаді Дмитро Дорошенко назве його першим серед Катеринославських просвітних діячів: «Коли я приїхав до Катеринославу, в місцевому українському громадському житті вели перед такі особи: інж. Ів. Труба, проф. В. Біднов, інж. М. Нечипоренко, лікар Ю. Павловський, Мик. Богуславський, проф. М. Рогович, Ів. Рудичів, М. Ємець, М. Биков, Ан. Куліченко...». (Дорошенко Дмитро. Мої спомини про давнє минуле. 1901-1914).

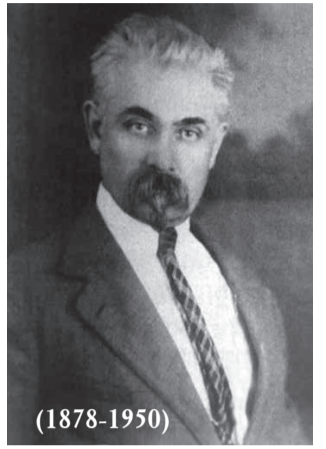
На ці роки припадає також початок літературної діяльності Івана Михайловича. У 1904 р. на сторінках ч. 12 «Київської старовини» («Кіевская старина», 1904, т. 87, кн. 3, «декабрь», с. 506-515) побачило світ його автобіографічне оповідання «Буде паном», у якому зворушливо змальовані прагнення та кроки молодої людини до освіти крізь зубожіння. Саме воно, на думку Н. Є. Василенко, вперше відкрило читачеві ім'я Івана Труби.

Згодом на сторінках науково-літературного місячника «Нова

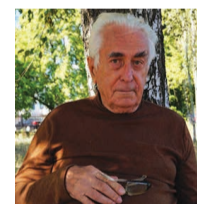
Громада» (1906, № 4, с. 108-118)

друкують оповідання «Подорож на села (з натури)». Автор ніби відсторонено, але з глибоким співчуттям до неосвіченості земляків і розумінням ситуації, художньо відтворює жахливе видовище сільських погромів: палання поміщицьких маєтків, вандалізм, мародерство, вбивства, жорстокість розправи... Твір викликає у читача огиду й водночас співчуття до всіх постраждалих. Редакція часопису високо поцінувала хист початківця й Івана Михайловича запросили до подальшої співпраці. Уже 25.04.1906 р. він отримав поштовою картку «Громадської Думки» («Нової Громади») від Марії Загірної (псевдонім Марії Миколаївни Грінченко): «Високоповажний Добродію! В IV-й книзі «Нової Громади» надруковано Вашу «Подорож на села». Має висилатися Вам, як співробітникові місячника, але не маємо Вашої точної адреси. Через те просимо подати точну адресу, на яку можна висилати місячник, а також і гонолар. Редакція просить висилати до «Нової Громади» ваші нариси, які залюбки друкуватиме. З ушануванням М. Грінченко» [ПАА].

(1878-1950)

Ярослав МАТРОСОВ, інженер, красзнавець (м. Дніпро)

Про автора: Ярослав Миколайович Матросов (нар. 4 лютого 1937 р. у м. Дніпропетровську, нині – Дніпро), онук І.М. Труби, син його дочки Олени. Закінчив Металургійний інститут. Після виходу на пенсію присвятив подальше життя дослідженню та оприлюдненню матеріалів щодо життєпису діда. Член обласної спілки красзнавців. (Докладніше: Довгаль Сергій. Став безхатченком заради діда // Україна молода. – 2012. – 25 лип.)

Література:

Абросимова С., Василенко Н. Просвітянин Іван Труба // Собор. – 1991. – 16 бер.; її ж. Громадсько-політична та культурно-освітня діяльність І. М. Труби // Питання історії України. Істор.-культ. аспекти: зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1993. – С. 72–80; її ж. Культурно-освітня та літературна діяльність Івана Труби // Нива знань. – 1995. – № 3. – С. 67–68; її ж. Листи Олександра Олеся до І. Труби // Хроніка 2000: Україна – Чехія. – К., 1999. – № 29; № 8. – С. 8–9; Пахоменков Ю. З листів Івана Труби // Бористен. – 2001. – № 3. – С. 13; Чабан М. «Чистими пити устами!» // Чабан М. Вічний хрест на грудях землі: худож.-документ. нариси. – Дніпропетровськ: УкВ ІМА-прес. 1993. – С. 76–84.

Далі буде...

Дитяча бібліотека сьогодні: нові формати, ідеї, проєкти

За останні роки значно змінилася сама модель дитячої бібліотеки, а її бібліотечні послуги, як масові, так і індивідуальні, здебільшого надаються користувачам у новому форматі. Тож не дивно, що сьогодні дитячі бібліотеки набули статусу інформаційного, культурно-дозвілєвого центру, де успішно поєднується книга і комп'ютер, м'яка іграшка та інтерактивна гра, творчість юних і дорослих. Головна місія бібліотеки – створити зручний, комфортний простір для читання, спілкування, освіти, розвитку інформаційної культури, а також духовного і культурного розвитку особистості.

Практичний досвід свідчить про необхідність постійного творчого розвитку традиційної діяльності дитячої бібліотеки, розширення поля діяльності. Саме життя вимагає від бібліотек якісно нового підходу до організації роботи, але незмінним має залишатися прагнення до формування в суспільстві справжніх ціннісних орієнтирів. Обираючи форми і методи роботи, Дніпропетровська обласна бібліотека для дітей віддає перевагу тим, які дозволяють повніше реалізувати інформаційну, комунікаційну, освітню, розвивальну, естетичну та інші функції. В тісному контакті бібліотека співпрацює з усіма категоріями жителів громади і постійно турбується про те, щоб задовольнити всі запити користувачів.

Налагоджуючи зв'язки з громадою через організацію культурно-мистецьких заходів, спільне проведення свят, популяризацію творчих доробків талановитих дітей області, рекламу бібліотеки, ми збільшуємо поінформованість населення про свої послуги та потенціал і робимо бібліотеку невід'ємною частиною культурного життя громади.

Перед нами багато викликів, ми повинні по-новому подивитись на те, як ми можемо їх приймати і долати, які у нас є інструменти. Нині живемо і працюємо у непростий час. Важко, на жаль, прогнозувати і те, як надовго він затягнеться. Але за будь-яких обставин та умов маємо незмінні пріоритети, які відстоювали і продовжуватимемо відстоювати. Ми діємо в інтересах дітей та бібліотек, а отже – в інтересах України, її сучасного і майбутнього.

Дніпропетровська обласна бібліотека для дітей сьогодні – це

не лише місце, де можна почитати і безкоштовно взяти книгу. Це також комфортний, привітний, добре облаштований технічно інформаційний центр для саморозвитку та дозвілля всієї родини. Це затишне місце, де можна поспілкуватися з друзями, взяти участь у цікавих зустрічах, культурних заходах, забавах та майстерках для дітей і дорослих.

Фахівці обласної бібліотеки свідомо і професійно сприймають зміни та пропонують користувачам такі послуги, які викликають у них здивування, є новими, корисними й приємними. Ми намагаємося бути на одній хвилі з читачами, впливати на їхнє ставлення до книги, сприяти формуванню читацьких навичок та уподобань, втілювати в життя надзвичайні ідеї та проєкти.

Спочатку пандемія, а потім і війна змусила нас переформувати свою роботу, більше активностей бібліотекарі стали проводити в онлайн-форматі.

Форми онлайн-діяльності:

- бібліочелендж – це коли бібліотекарі, читачі знімають відео або публікують фотографії на певну тему з хештегом челенджу;
- бібліотечні онлайн-читання: голосні читання з Їжачком-книговичком, проєкт: #ЧитаєАВТОР;
- віртуальні екскурсії мальовничими куточками Україною, музеями України і світу;
- віртуальний огляд книжкових новинок. Наприклад, «Увага! На горизонті НЛЮ: нові літературні об'єкти»;
- віртуальний бібліо-ланч. Огляд новинок, збірка книг за темами, наприклад, «Що почитати за кавою?»;
- онлайн школа малювання, читання;
- віртуальний клуб: клуб цікавих відкриттів, клуб мандрівників;
- дистанційна година (історична, літературна). Наприклад, онлайн-проєкт: #Вивчай історію України;
- майстер-класи онлайн. Наприклад, з Петриківського розпису чи квілінгу до Великодня;
- онлайн-проєкт «Бібліотечний ляльковий театр»;
- онлайн-зустріч з письменником. Із успіхом останнім часом відбулися зустрічі з письменником, воїном ЗСУ Олександром Рибалком, з Оленою Лань з Чехії та Олександром Зімбою зі Львова, який зараз мешкає у Польщі;

• онлайн-марафони до ювілейних дат Лесі Українки та Григорія Сковороди;

• онлайн-флешмоб, присвячений Дню української писемності та мови «Лунай, величне наше слово!»;

• флешбук до ювілея письменниці Е. Заржицької «Країна Елінарія»;

• онлайн-свято «На Святого Миколая творча зіронька палає» для привітання та нагородження переможців всеукраїнських, обласних і місцевих конкурсів.

Багато заходів обласна бібліотека для дітей проводить очно з урахуванням умов безпеки.

Першим кроком до впровадження інновацій відділом обслуговування дітей дошкільного та молодшого шкільного віку є робота, спрямована на ранній розвиток дітей дошкільного віку.

Дошкільники – найбільш сприйнятлива вікова категорія до розвитку мислення, уяви, пізнавальної активності та читання. Розуміючи важливість раннього розвитку дітей, працівники нашого відділу створили максимально комфортне середовище для спілкування бібліотекаря та маленьких відвідувачів. Насамперед, це дитячі зони з сучасними книгами на будь-який смак, розвивальні ігри для різних вікових груп та ігровий майданчик для любителів активного дозвілля. Усі заходи для дітей проводяться в ігровій формі, тому що гра – це особливий спосіб пізнання зовнішнього світу, який дозволяє зрозуміти, запам'ятати, систематизувати отриману інформацію на доступному рівні.

У процесі роботи клубу «Мое серденько» для дітей до 3-х років, який існує понад 10 років, бібліотекарі застосовують різні форми ігор: дидактичні, розвивальні, рухливі, сюжетно-рольові. Традиційно кожне заняття бібліотекарі завершують веселою руханкою під улюблену мелодію, що задовольняє потребу дітей у руховій діяльності та разом із тим розвиває відчуття ритму та координацію рухів.

У віці чотирьох-шести років закладаються основи навчальної діяльності. Тому заходи для дітей

такого віку спрямовані на розвиток пам'яті, уваги, уяви, логічного мислення, розвитку мовлення, читання, творчих здібностей та психологічну підготовку до навчання.

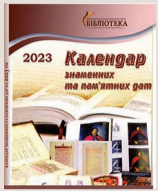
У рамках реалізації клубу «Білий лелека» і з метою ознайомлення дітей зі звичаями українського народу, обрядами, традиціями, народними святами проведено калейдоскоп зимових свят «Добрі свята приходять у дім»; народознавчу мандрівку «Вєрба красна розцвітає, про Великдень сповіщає»; мультимедійні мандрівки «Всі чекають-виглядають Чудотворця Миколая», карнавал новорічних свят «Будем зиму зустрічати, з Новим роком всіх вітати». До дня рідної мови проведено мовну гру «Словограй» та брейн-ринг «Мовні перлинки для кмітливої дитинки». Дню Незалежності була присвячена віртуальна гра-подорож «Моя Батьківщина – Україна».

Казки, як і ігри, є невід'ємною частиною розвитку і виховання кожної дитини. Їхня мова не лише цікава, але й проста для дитячого розуміння і сприйняття, їх із задоволенням слухають і діти, і дорослі. Багато казок знають наші діточки, тому гарною розвагою для них стала участь у мультимедійній відео-подорожі «Двері в казку відчини», літературному лото «Ми герої чудові, ми герої казкові», казковій вікторині «З казкою навколо світу», інтерактивній грі «Книжкові загадки – дитячі відгадки», гри-мандрівці «Відгадаймо усіх казкових героїв». Дошкільнята активно і з великим задоволенням беруть участь у театралізованому показі та розігрують сюжети відомих казок. Це сприяє розвитку навиків мовлення, а також допомагає розкрити талант актора.

Відвідуючи наші заходи, маленькі дошкільнята навчаються спілкуватися з однолітками, пізнавати довкілля, самостійно виконувати завдання, набувають певних навичок роботи у колективі, розвивають якості дружби, добра, взаємодопомоги.

Обслуговування учнів 5-11 класів – це відкрита, багаторівнева

Закінчення на стор. 16

Моє Придніпров'я Вересень

1 • 60 років тому (1963 р.) народився **Сергій Анатолійович Риженко**, доктор медичних наук, професор. Заслужений лікар України, головний лікар Дніпровської обласної клінічної лікарні ім. Мечникова, Почесний громадянин Дніпропетровська.

1 • 95 років тому (1928 р.) вийшов *перший номер багатотиражної газети «Петровець»* – органу трудового колективу Дніпропетровського металургійного заводу ім. Г. Петровського (із 1929 р. – «Ударник», з 1957 – «Трибуна металурга»).

9 • 145 років тому (1878 р.) народився **Іван Михайлович Труба**, письменник, перекладач, освітянин, політичний і громадський діяч Катеринославщини. Помер 27 серпня 1950 р. на еміграції в Чехословаччині.

• 80 років тому (1943 р.) народився **Михайло Митрофанович Пилипенко**, художник у галузі станкового живопису.

10 • 80 років тому (1943 р.) *селища Межова та Петропавлівка* – районні центри Дніпропетровської області, *звільнені від нацистських окупантів*.

13 • 75 років тому (1948 р.) у Кривому Розі народився **Віктор Іванович Маклок**, художник член НСХУ. Працює в галузі станкового живопису.

17 • 80 років тому (1943 р.) *с. Васильківка* (нині – селище) *звільнене від нацистських окупантів*.

18 • 95 років тому (1928 р.) вийшов *перший номер газети «Дзержинець»*, міського органу комуністичної партії і міської ради Кам'янського.

• 80 років тому (1943 р.) *м. Павлоград звільнене від нацистських окупантів*.

19 • 165 років тому (1858 р.) на хуторі Веселій Олександрівського повіту Катеринославської губернії народився **Адріан Феофанович Кашенко**, письменник, просвітянин. Помер 29 березня 1921 р.

20 • 80 років тому (1943 р.) у повітряному бою над Дніпропетровськом загинув гвардії майор **Михайло Степанович Столяров**. Вулиця Фабрична, на яку упав його літак, була названа іменем героя.

21 • 80 років тому (1943 р.) *сел. Перещепине та м. Синельникове звільнені від нацистських окупантів*.

22 • 80 років тому (1943 р.) *м. Новомосковськ звільнене від нацистських окупантів*.

23 • 80 років тому (1943 р.) *сел. Магдалинівка звільнене від нацистських окупантів*.

24 • 80 років тому (1943 р.) *сел. Царичанка звільнене від нацистських окупантів*.

27 • 75 років тому (1948 р.) народився **Віталій Дмитрович Валсамакі**, художник. Працює в галузі станкової графіки. Активіст грецького руху, голова Нікопольського товариства греків «Гефест».

Вересень – 180 років тому (1843 р.) у Верхньодніпровську та навколишніх селах побував **Тарас Григорович Шевченко**.

• 105 років тому (1918 р.) у Катеринославі на базі Вищих жіночих курсів створено університет у складі чотирьох факультетів: фізико-математичного, медичного, юридичного та історико-філологічного. Нині – Дніпровський національний університет ім. Олеса Гончара.

Подала **Світлана ЖИЛІНСЬКА**, завідувач красознавчого відділу ДОУНБ (з календаря «Моє Придніпров'я»)

Закінчення. Початок на стор. 15 система бібліотеки з надання різноманітних інформаційних послуг, орієнтована на користувачів. Бібліотекарі досліджують думку користувачів про обслуговування щодо послуг, допомоги у підборі літератури, ступеня комфорту, режиму роботи, вимог до бібліотекаря.

Серед традиційних офлайн-форм роботи з'являються нові – інтерактивні. Бібліотекарі використовують різноманітні методи для залучення читачів: проведення екскурсій, зустрічі з відомими та цікавими людьми в форматі «Живої книги», майстер-класи, презентації книг, виставки, квести, піар-акції, «Сутінки в бібліотеці».

Серед основних напрямів роботи відділу значна увага приділяється ретельному вивченню інформаційних потреб читачів саме підліткового віку, бо діти цієї вікової категорії – це група користувачів бібліотеки, яка через вікові особли-

вості вимагає великої уваги і проявів професійної майстерності від бібліотекарів.

Сьогодні дуже важливим у діяльності бібліотек є запровадження нових форм масової роботи. Особливо важливим для нас під час підготовки та проведення заходів є необхідність враховувати виклики сьогодення та інформацію, яка цікавить підлітків у даний момент.

Справжніми подіями для користувачів стають івенти, присвячені підсумкам та нагородженню переможців конкурсів, адже дійство не обмежується лише церемонією нагородження. Дітям пропонується цікава розвага (атмосферний квест, майстер-клас, експедиція-дослідження, театралізація), що стає незабутньою пригодою й новинкою для дітей, які отримують додаткові аргументи на користь проведення часу в бібліотеці. Вже традиційною є участь бібліотеки у загальноміських заходах: відзначенні Дня міста, Дня захисту дітей тощо, які, як правило, отримують широкий громадський резонанс. Ворожіння на різноманітній літературі й трендові фотозони, фейс-арт і перевірка техніки читання, участь у креативних фотоконкурсах – усе це неповний перелік розваг, які обласна бібліотека для дітей пропонує своїм відвідувачам.

Обласна бібліотека для дітей стала комунікаційним майданчиком для проведення різноманітних зустрічей та консультацій для внутрішньо переміщених осіб. У штаті бібліотеки

працює психолог. Бібліотерапія, казкотерапія, арттерапія, психологічний сторітеллінг для дітей, безкоштовні консультації, тренінги, заняття для дорослих. Тренінги для дітлахів переросли в створення клубу психологічної підтримки дітей і підлітків «Разом».

Дуже важливий зараз напрям роботи бібліотеки – це безбар'єрність, який проходить за ініціативи першої леді України Олени Зеленської. Суть концепції безбар'єрності – можливість бути самостійними всім без винятків. Це наявність пандусу в бібліотеках, книг шрифтом Брайля та аудіокниг для дітей з вадами зору.

Сучасна дитяча бібліотека – це місце, яке надихає, мотивує, а нерідко й викликає здивування. Відкритість, доступність та різноманітність послуг, які надає Дніпропетровська обласна бібліотека для дітей в умовах сьогодення, позитивно впливають на її авторитет серед місцевої громади, сприяють формуванню згуртованого, духовно та інтелектуально багатого суспільства.

Тетяна ДОРОНІНА, заступник директора Дніпропетровської обласної бібліотеки для дітей

Вихідний! Хто куди, а ми – в Музей історії Дніпра!

Якщо ви мрієте цікаво і пізнавально провести час разом, мерщій – в Музей історії Дніпра! А чи знаєте ви, де знаходиться будинок купця Миколи Хреннікова? Можливо вас зацікавить колекція цеглин Катеринослава? Чи чули легенду, навіщо будівельники заклали в будинок цеглину з відбитком собачої лапки? Бажаєте дізнатись цікаві факти розвитку промисловості Катеринослава і роль Олександра Поля? Тоді вам сюди!

Нещодавно Дніпровський лицей № 129 відвідав Музей історії Дніпра: діти, батьки і вчителі.

Дітям дозволяли торкатись деяких експонатів і спробувати їх у дії. Здається, найбільше їм сподобалась каса. По завершенню екскурсії працівники музею організували

квест. З захопленням грали команда дорослих. Мені особисто дуже сподобався фільм «Мости. Пороги. Дніпро» про мостобудівництво нашого міста.

Ми всі отримали задоволення від самої екскурсії та раділи від спілкування наживо. Дякуємо фахівцям Музею історії Дніпра за незабутні емоції. Особисто я обов'язково завітаю до музею ще раз, без наших галасливих діток. Сучасно! Пізнавально! Рекомендую! Дітям, дорослим, студентам, гостям і мешканцям міста – тут буде цікаво всім!

Наталія ІВАНОВА, адміністратор фейсбук-групи «Батьківська рада Дніпра»

ЗАСНОВНИК ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО» – ПЕРВИННА ПРОФСПІЛКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ» ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

Редакційна колегія:

В.М. ВАСИЛИНЕНКО, М.Г. ВАТКОВСЬКА,
Ю.М. МОГИЛА, М.І. РОМАНЕНКО,
В.Г. СЕРЕДНЯ, В.В. СИЧЕНКО, Л.О. ШАПРАН

Редактор, фотокор, дизайн і верстка Н.О. АНТОНЕНКО

САЙТ ОБЛАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО»:

gdjerele.jimdofree.com

Свідоцтво про реєстрацію
ДП № 2244-982ПП від 24.01.2019.

Формат А3.

Адреса редакції:
49006, Дніпро, вул. Володимира
Антоновича, 70, Дніпровська
академія неперервної освіти.
Тел. 0952303947, 732-48-48.

E-mail: GDjerele@ukr.net